

HOGE RAAD VAN ADEL

Kopie

No. 83/200-29

2514 JT 'S-GRAVENHAGE, 9 augustus 1983.

NASSAULAAN 18
TEL. 070-614281; GIRO 1768105

Onderwerp: gemeentewapens
en -vlaggen.

Bijlagen: div.

In antwoord op Uw brief van 14 juli 1983 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

De Raad moge U in de eerste plaats zijn hulde betuigen voor de heraldisch c.q. vlaggekundig en esthetisch zo fraaie ontwerpen der wapens en vlaggen van de acht nieuwe gemeenten in Friesland.

De Raad deelt Uw mening dat de "grietenij-kronen" (met drie bladeren en twee maal drie parels) ook voor de nieuwe gemeenten gehandhaafd worden. Ook tegen het bezetten van de hoofdband dier kronen op de door U aangegeven wijze heeft de Raad geen bezwaar, maar hij geeft er - conform de sedert vele jaren geijkte redactie der Koninklijke besluiten - de voorkeur aan deze niet in de omschrijving op te nemen. Telkenmale zal dus na de beschrijving van het schild volgen: "Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels".

De omschrijving der vlaggen is wat meer afgestemd op de dezerzijds gebruikt terminologie.

Het leek de Raad het meest praktisch per gemeente een advies uit te brengen aan Uw Rie, zodat dit door U aan de betreffende gemeenten kan worden doorgezonden.

Gewoonlijk geeft de Raad slechts advies aan de besturen der betrokken publiekrechtelijke lichamen. In dit geval heeft de Raad er echter geen bezwaar tegen aan Uw Rie advies uit te brengen, aangezien hij begrepen heeft dat de nieuwe gemeentebesturen zich toch tot U, als centrale heraldische instantie in Friesland, zullen wenden. Deze gang van zaken heeft het voordeel dat de Koninklijk besluiten, waarbij de wapens worden vastgesteld, snel, nadat de nieuwe gemeentebesturen zich over de ontwerpen gebogen hebben, tot stand kunnen komen.

Fryske Rie Foar Heraldyk,

t.a.v. de Weledelgeleerde Heer Drs. J. Visser,

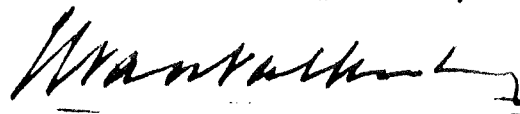
Kwartelstrjitte 47,

8916 BM Leeuwarden.

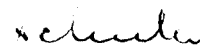
Brief van 9 augustus '83 nr.83/200 . vervolgblad 1.

De wapens kunnen worden aangevraagd volgens de bepalingen van bijgaand Koninklijk besluit; de vlaggen kunnen door de gemeenteraden zelf worden vastgesteld, nadat hieromtrent de Raad om advies gevraagd is (hetgeen inmiddels geschied is).

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

SECRETARIS.

HOGE RAAD VAN ADEL

No. 83/205-34

2514 JT 'S-GRAVENHAGE, 8 augustus 1983

NASSAULAAN 18
TEL. 070-614281; GIRO 1768105

Onderwerp: gemeentewapen en
gemeentevlag
Nijefurd

Bijlagen: -

In antwoord op Uw brief van 14 juli 1983 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

De Raad kan zich geheel verenigen zowel met het voorgesteld wapen als met de voorgestelde vlag; de omschrijving van deze laatste zal dienen te luiden: "de broeking van drie banen, groen, blauw en zwart, elke baan beladen met een gele muurkroon van drie bastions en rood gevoerd; de vlucht van twee banen, geel en rood."

Voorts zij vermeld dat de vlag de maten van de Nederlandse vlag zal dienen te hebben, waarvan hoogte en lengte zich in de regel verhouden als 2 : 3.

De Raad zal t.z.t. gaarne in het bezit gesteld worden van afschriften van het betreffende raadsvoorstel en -besluit, alsmede van een afbeelding in kleur van de vlag, dit ten behoeve van 's Raads archief.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

SECRETARIS.

Fryske Rie Foar Heraldyk,
L E E U W A R D E N.

HOGE RAAD VAN ADEL

No. 83/207-36

2514 JT 'S-GRAVENHAGE, 8 augustus 1983

NASSAULAAN 18
TEL. 070-614281; GIRO 1768105

Onderwerp: gemeentewapen en
gemeentevlag
Wymbritseradeel.

Bijlagen: -

In antwoord op Uw brief van 14 juli 1983 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

De Raad kan zich zowel met het voorgestelde wapen als met de voorgestelde vlag voor de nieuwe gemeente Wymbritseradeel verenigen. De omschrijving van deze laatste zal dienen te luiden: "blauw met op het midden een gele lelie, waarvan de hoogte gelijk is aan 2/3 van de hoogte van de vlag en op de broektop een gele kogge, waarvan de hoogte gelijk is aan 1/3 van de hoogte van de vlag, het zeil en de wimpel naar de broeking gericht."

Voorts zij vermeld dat de vlag de maten van de Nederlandse vlag zal dienen te hebben, waarvan hoogte en lengte zich in de regel verhouden als 2 : 3.

De Raad zal t.z.t. gaarne in het bezit gesteld worden van afschriften van het betreffende raadsvoorstel en -besluit, alsmede van een afbeelding in kleur van de vlag, dit ten behoeve van 's Raads archief.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

SECRETARIS.

Fryske Rie Foar Heraldyk,
L E E U W A R D E N.

HOGE RAAD VAN ADEL

K O P I E.

No. 83/204-33

2514 JT 'S-GRAVENHAGE, 8 augustus 1983

NASSAULAAN 18
TEL. 070-614281; GIRO 1768105

Onderwerp: gemeentewapen en
gemeentevlag

Littenseradeel.

Bijlagen: -

In antwoord op Uw brief van 14 juli 1983 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

De Raad kan zich met de figuren van het voorgestelde wapen wel verenigen, maar is van mening dat drie kleuren en twee metalen in één wapen wat veel is; dit bezwaar zou kunnen worden onder-
vangen door de roos ook groen te maken en eventueel de ster op de schuinbalk te vervangen door een groen klaverblad. Een andere oplossing is uit het voorgestelde wapen het klaverblad en de groene ster weg te laten.

De voorgestelde vlag heeft geheel 's Raads instemming; de omschrijving ervan zal dienen te luiden: "twee banen, blauw en wit, en aan de broekzijde op de blauwe baan een gele ster en op de witte baan een rode roos, beide met een hoogte gelijk aan 2/5 van de hoogte van de vlag."

Voorts zij vermeld dat de vlag de maten van de Nederlandse vlag zal dienen te hebben, waarvan hoogte en lengte zich in de regel verhouden als 2 : 3.

De Raad zal t.z.t. gaarne in het bezit gesteld worden van afschriften van het desbetreffende raadsvoorstel en -besluit, alsmede van een afbeelding in kleur van de vlag, dit ten behoeve van 's Raads archief.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

SECRETARIS.

Fryske Rie Foar Heraldyk,
Leeuwarden.

Wopie!

Toelichting Gemeente-Wapen Leeuwarden :

Omdat Leeuwarden nog steeds de enige provinciehoofdstad in Nederland is met een oud voornaam Gemeentewapen zonder schildhouders, wordt thans voorgesteld om in deze leemte te trachten te voorzien, en dit hoofdstedewapen naar haar waarde uit het "heraldisch achtergebleven gebied" te heffen. Vooral ook, omdat de in rangorde onder hoofdstad Leeuwarden aanwezige Friese zustersteden, zoals Bolsward, Franeker, Harlingen en Sneek, wél schildhouders hebben! Daarom is het nu de gelegenheid om wapencorrectie aan te vragen tegelijk met het ontwerpen van gemeentewapens voor de nieuwe Friese Gemeenten bij de herindeling, en de restauratie van - waar nodig - alle overige gemeentewapens binnen de Provincie Friesland.

Het oude wapen-embleem wordt binnen haar schild natuurlijk ongewijzigd gelaten. Wel kan zeer zeker beter heraldisch uitgevoerd worden. De gouden leeuw in het blauwe schildveld zal - zoals o.m. de leeuw en van Schoonhoven - in de tekening van diens staart, namelijk met de top ervan weer naar voren teruggeslagen, als rudiment van de gothische stijl, de ouderdom daarmee bewijzende, zo en aldus gehandhaafd blijven. Ook omdat dit model nog steeds als "Leeuwardens eigen" traditioneel werd en wordt gebruikt en ervaren. Zie het grote gekleurde Wapen in witte régence-rocaille-cartouche buiten aan het Stadhuis op de Raadzaal-gevel tegenover het Stadhouders Hof!

Deze gouden leeuw op blauw is in feite een overname of verkrijging van de gouden leeuw op rood van het Wapen van het uitgestorven, belangrijke Leeuwarder adelsgeslacht Minnema. Naast de Minnema's waren het vooral ook de geslachten Burmania en Cammingha die deze stad door de eeuwen heen mede hadden gemaakt tot wat ze nu is.

Het wapen "van Burmania" vertoonde een rode leeuw op goud, en het wapen "van Cammingha" vertoont een rood hert. Dit laatste is, met toestemming der Familie, in haar geheel als wapenschild thans als embleem van "Cambuur" en haar stadion. Hiermee zijn we al gekomen tot het plaatsen van deze twee wapendieren als schildhouders naast het schild, waarin de gouden Leeuwarder "Minnema-leeuw". En wel de rode leeuw heraldisch-rechts en het rode hert heraldisch-links te plaatsen. Deze wapendieren dienen, terecht, rood te blijven, in welke kleur rood tevens wordt teruggevonden het rood van het Wapen van Oostergo, in welke gouw Dokkum en Leeuwarden de twee historische steden zijn.

Het nu te verkrijgen wapengeheel - schild en tenants - te laten plaatsen op een klassieke arabesk van goud, waarin drie groene klavers te vinden zijn. Deze drie groene klavers hebben hierin een dubbele betekenis: 1. De Stad Leeuwarden ontstond als "stad" als middelste trimdeel uit de Grietenij Leeuwarderadeel. Het Grietenijhuis van Leeuwarderadeel van vroeger vindt men nog aan het Raadhuisplein. Het Wapen van deze Gemeente Leeuw'deel vertoont in het "door Leeuwarden verlaten en overgebleven kwartier" drie groene klavers. Aldus een heenwijzing naar het ontstaan uit haar moeder-Grietenij Leeuwarderadeel. 2. De Stad Leeuwarden ontstond eeuwen voordien door samengroeiing van de oorspronkelijk boeren-nederzettingen op de drie Friese terpen Oldehove, Nijehove en Hoek. Vandaar wederom als historisch symbool deze drie groene klavers!

Nu de kroon op het werk: Op het hoofdstedelijk Wapenschild hoort een daarop passende kroon! De kroon welke thans het gemeentewapen dekt heeft geen enkele heraldische betekenis, en zeker niet voor deze provinciehoofdstad. Dit model kroon is puur een "bruidskroontje", zoals de dames in de negentiende eeuw die in de merklappen borduurden. Was het nog maar een grietenijkroon, zoals die van Leeuwarderadeel, doch dat is dit model zelfs niet!

't "merkklap-kroontje" en de foutieve leeuwenstaart.

Nu voerde deze

Nu voerde deze Stad reeds geruime tijd in alle topgevels van haar uniek-mooie Beursgebouw aan de Wirdumerdijk een stedekroon of muurkroon! Haar zustersteden in Europa tooiden zich al generaties lang terecht met een dergelijke bij haar rang en stand passende muurkroon. Nu dit type kroon al binnen Leeuwarden gevonden werd, én binnen het beroemde "Elf-Steden-Kwartier" in Friesland onder haar zustersteden ook reeds gebruikt werd, is het de eenvoudigste zaak en het meest voor de hand liggende, om dit provinciehoofdstedelijk-wapen te dekken met de in de heraldiek bekende "hoofdstedenkroon".

Dit is een kroon met in het vooraanzicht vijf bastions of waltorens, van effen goud en rood gevoerd. Zie in de bijlagen de voorbeelden. Deze voor Leeuwarden zo zinvolle en fraaie stedekroon met haar vijf bastions symboliseert tevens de rijkdom van haar vijf stadspoorten uit haar historie, te weten: de Wirdumerpoort; de Vrouwewaterpoort (incl. kruithuis); de Vrouwepoort; de Hoeksterpoort; de Tuinsterpoot.

Terecht gaf in de dertiger jaren van deze eeuw de bekende heraldicus, oud-Griffier der Staten van Friesland, Dr J.C. Tjessinga, in het Wapen van "De Zeven Grietenijen en de Stad Sloten" een stedekroontje voor laatstgenoemde stad!

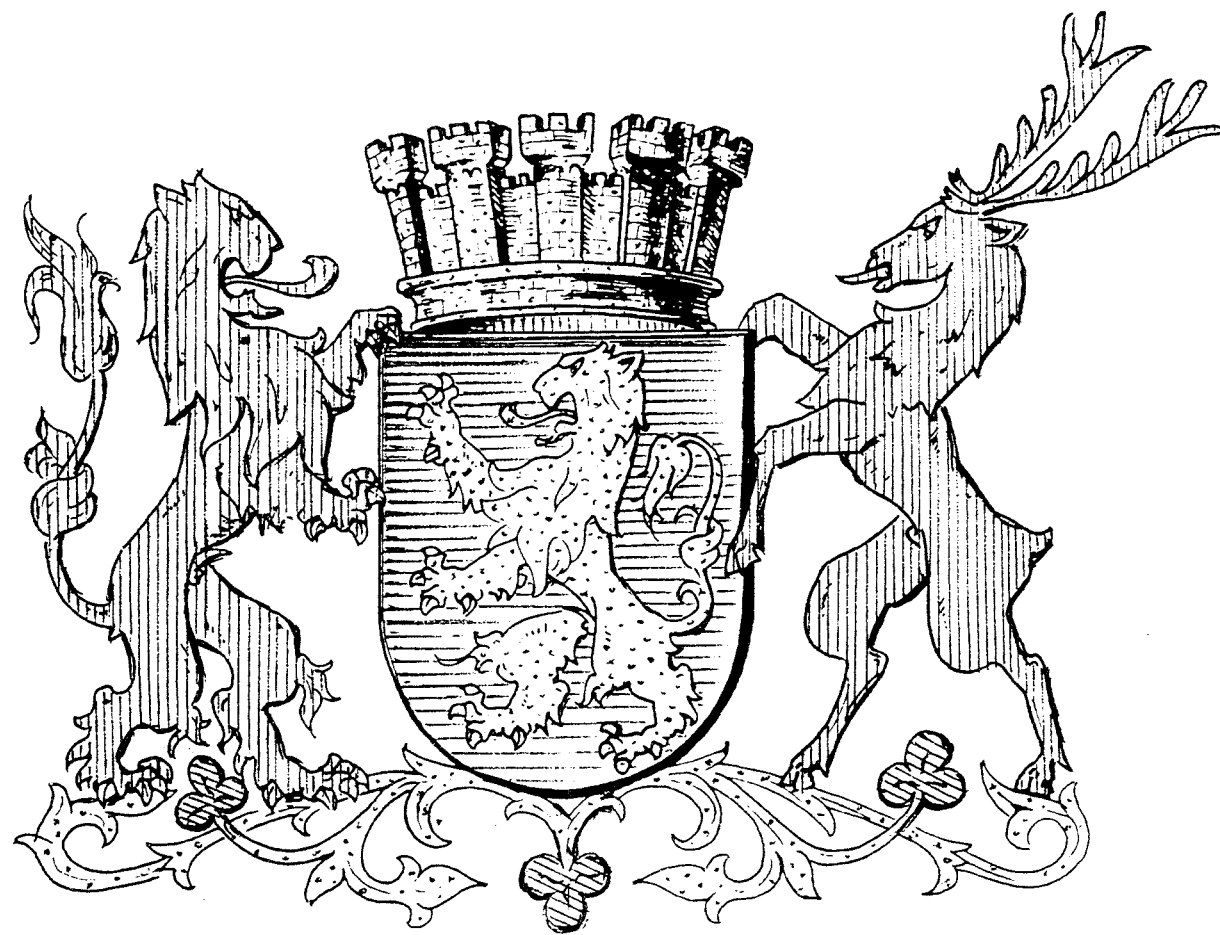
Later, in 1966, zette de Secretaris van de Raad voor de Wapenkunde in Friesland "Fryske Rie foar Heraldyk", de Heer Drs J. Visser, kernachtig en overduidelijk uiteen: "Als het rijkswapen terecht de koninklijke kroon draagt, moeten ook de wapenkronen van provincies, gemeenten en waterschappen een zin hebben. Bovendien ligt het feit er, dat onze gemeentewapens met verschillende kronen gedekt zijn; ze alle gelijk te schakelen, zal niemand willen. Wie zal Amsterdam, Bolsward en de acht andere steden die een keizerskroon voeren, die durven ontneemen? Waar echter het historische kenmerk der stad juist is de vrijheid tegenover het door de adel beheerste platteland, past op hun schilden geen adellijke rangkroon. Natuurlijk maakten zij vroeger deel uit van een heerlijkheid of graafschap, maar zeker in het Heitelân, dat eeuwenlang zijn aanspraak handhaafde "fry ende Freesk" te zijn en welks steden hun recht niet aan een koning of graaf ontleenden, kan dit trotse bewustzijn geen betere uitdrukking vinden dan in de gouden muurkroon, symbool van de welvaart der vrije burgers."

Zie o.m. "it Beaken"XXXI,dec.1969, pag.130, Fryske Akademy; en Mr Fockema Andreae en Dr Bakker "IJlst 1268-1968", pag.72; enz.-

Tot zover deze toelichting bij de proeve tot de verantwoorde verbetering van het "Leeuwarder stadswapen".

Onnodig nog te berichten, dat - zoals bekend - aan de voorstellen, adviezen, etc., van de Fryske Rie foar Heraldyk geen financiële verplichtingen verbonden zijn; dit college was indertijd ingesteld (omstr.1956), voortgekomen uit een Commissie via het Provinciaal Bestuur, zuiver als een "rie jouwende Rie"! ("Beaken-1969";blz.125,126). Wel memoreert de Rie dankbaar, dat het public-relation-werk voor Friesland en haar Fryske Akademy mede wordt gesteund.

De F.R.f.H.

Kopie.

*Voorbeeld voor
Brabant.*

*Wie "Ned. Leeuw"
1984, 85, 86.!*

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

Skriuwerskip:

Drs J. Visser

Kwartelstrjitte 47

Tel. (051) 427129

Ljouwert,
Leeuwarden

3 augustus 1983.

AAN

de Gemeentebesturen in Friesland;
inzonderheid de Gemeentebesturen
van:

voor de nieuwe Gemeente:

EDELACHTBARE COLLEGES!, Onder verwijzing naar de tot UEA gerichte brief van het Bestuur van de "Fryske Akademy" d.d. 13 augustus 1980, mede inzake de Herindeling Friese Gemeenten, het volgende.

Voor de agenda van de eerste vergadering van de Raad van Uw nieuwe Gemeente zendt het college van de Raad voor de Vlaggen- en Wapenkunde in Friesland "Fryske Rie foar Heraldik" (F.R.f.H.) U bij deze, mede gelet op veler aanvraag en verzoek, reeds het ontwerp voor Wapen en Vlag van deze nieuwe Gemeenten. Een en ander vindt U getekend, omschreven en aangeduid in de bijlagen dezes.

Vanuit het staatscollege van de "Hoge Raad van Adel" (H.R.v.A.) te 's-Hage, was men zo attent om de ontwerp-wapens etc. van de F.R.f.H. voor alle nieuwe Friese Gemeenten te toetsen aan de regels van de Heraldiek in Nederland, en die in Friesland in het bijzonder, en deze ontwerp-Wapens in eerste instantie goed te keuren.

Voor de positieve reactie vanuit de H.R.v.A. op de ontwerpen van de F.R.f.H. is ondergetekend college zeer erkentelijk! Dit komt een vlotte gang van zaken voor de aanvragen om bevestiging bij Koninklijk Besluit ten goede, en kan ertoe bijdragen, dat de requesten van de Gemeenten ten spoedigste bij Hare Majesteit de Koningin kunnen worden ingediend. Een eventuele eerdere unanieme besluitvorming in deze door de Gemeenten in oude samenstelling - dus van vóór 19 okt. 1983 - kan zelfs mede door de H.R.v.A. worden geadviseerd, en zal kunnen leiden tot een versnelde behandeling van de wettelijk voorgeschreven procedure!

Voor eventuele meerdere inlichtingen Uwerzijds wende men zich tot het in briefhoofd dezes vermelde adres van de Heer Drs J. Visser, Heraut Frisia III, oud-Hoofd-Rijks-Chartermeester van Friesland van het Rijksarchief; zie de Provinciale Almanak 1983, pag. 224; of tot de andere Leden-FRfH, aangezien Drs. Visser tot 7 sept. 1983 in Portugal verblijft.

Volgt voor Uw nieuwe Gemeente dezer dagen nog een fraaie tekening in kleur (zie pag. 2).

Volgt voor Uw nieuwe Gemeente dezer dagen nog een fraaie tekening in kleur van Wapen en Vlag van de hand van onze 2^e Skriuwer FRfH., de Heer P.Bultsma te Appelscha, oud-landelijk Voorzitter "Nederl.Verg.v.Vlaggenkunde".

De officiële omschrijving (blazoenering) enz. van het nieuwe gemeente-embleem, zoals deze thans hierbij gaat, kunt U letterlijk zo overnemen in Uw prae-advies voor de raads-agenda.

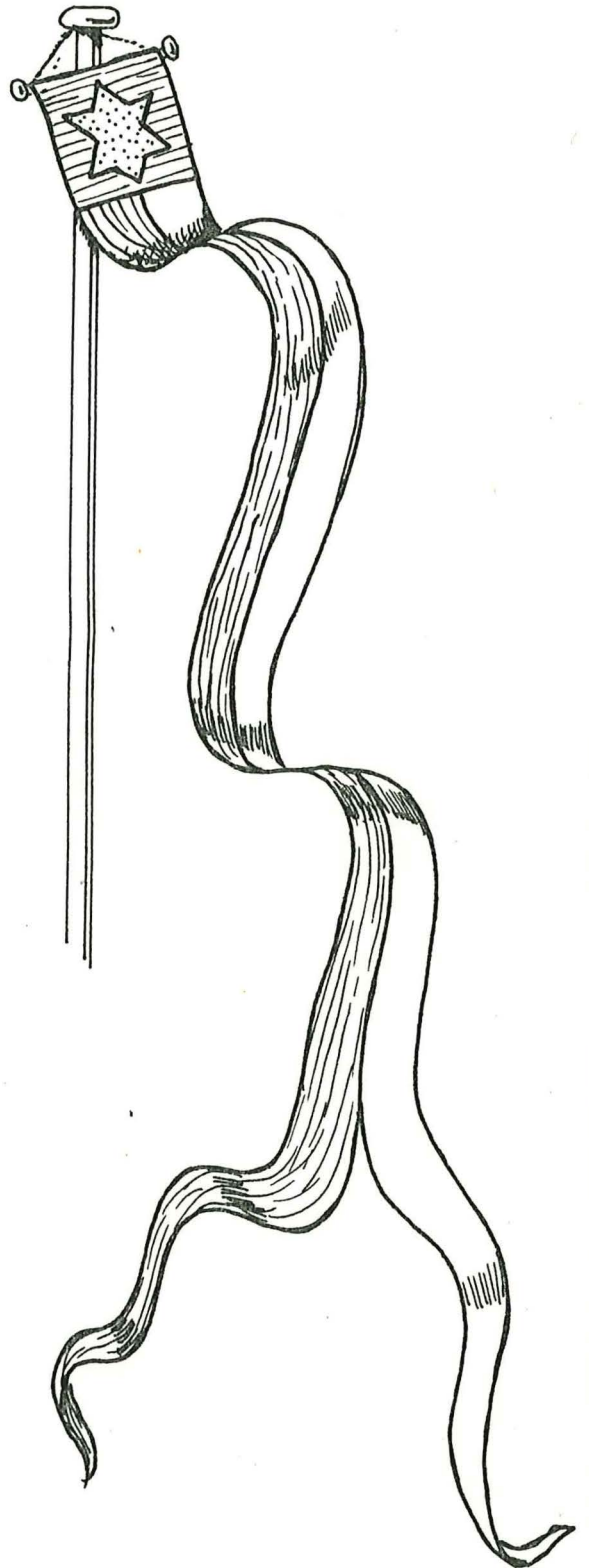
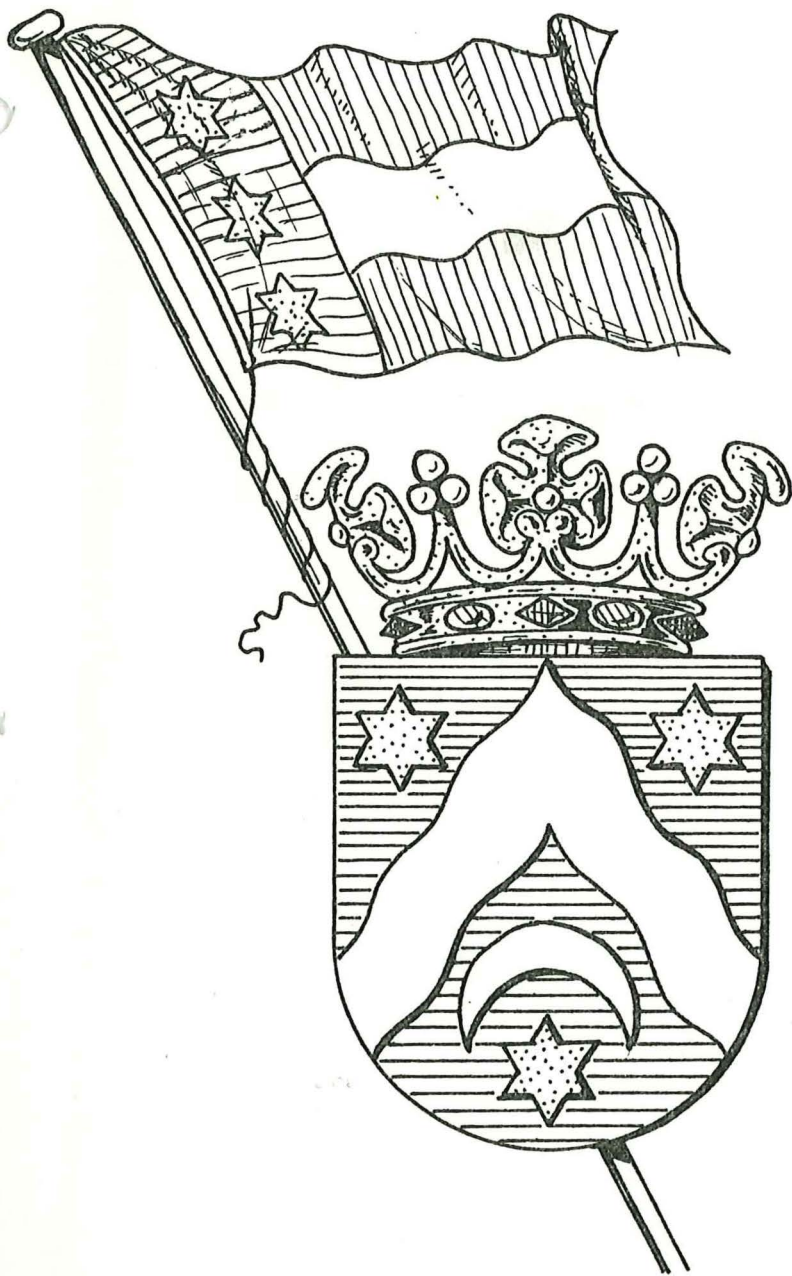
De F.R.f.H. is gaarne bereid tot verdere hulp etcétera in deze.

De Fryske Rie foar Heraldyk;

W. F. de Vries, voorzitter.
P. Bultsma, secretaris; l-S.

wapen, vlag en wimpel
 van de nieuwe gemeente
 Dongeradeel

(dokkum, oost- en west dongeradeel)

goud
(geel)	zilver
(wit)	rood	blauw	groen	zwart

Dankbaar voor de uit Uw midden tot ons gekomen wensen op de per 3 aug.1983 U gezonden voor-ontwerpen voor Wapen en Vlag voor Boornsterhem het volgende.

We hebben in de eerste plaats de regels te volgen ons gegeven via de Hoge Raad van Adel in de "Beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 okt.1977", waarin richtlijn 2 ons voorschrijft "zo eenvoudig mogelijk" te ontwerpen en een "veelheid van figuren en een ingewikkelde schildverdeling" te vermijden!

Een specifiek Frysk-eenvoudig ontwerp was U op 3 aug.1983 reeds toegezonden, waarin de betekenis van de nieuwe "grensgemeente" in de beide gouwen Oostergo en Zevenwouden duidelijk naar voren kwam. Dit ontwerp (nr.1 op bijgaande tekening) blijft dus als zodanig ook nog één van de keuze-ontwerpen, welk in beginsel - in eerste ronde - door de Hoge Raad van Adel reeds was geaccordeerd!

Een paar nieuwe - hierbijgaande - keuze-ontwerpen (nrs. 2/2a en 3) worden U bij deze door de Rie aangeboden, na overleg met de Heer Burgemeester van Idaardeedeel op 1 nov.1983 te Grouw.

De ontwerpen, nummers 2/2a en 3 :

In deze wordt gedemonstreerd een, voor in het gebied Oostergo, toevallig aardige verwantschap met het reeds door de drie noordelijkste Friese Gemeenten tesamen vastgestelde, en door de H.R.v.A.vooraf goedgekeurde, "Wapen Dongeradeel". Aldaar, voor Dongeradeel, een zilveren golvende keper in blauw; hier voor Boornsterhem, een zilveren golvende keper in rood als hoofdmotief, ook hier een riviertje (zoals bij de Peasens) de Boorn weergevende.

Om en op de figuur enkele attributen uit de drie gemeentewepens van van Idaardeedeel en Rauwerderhem en Utingeradeel; te weten: in de schildvoet de sleutels van Rauwerderhem (zeer helaas thans hier in de verdrukking!), en bovenin een liggende wassenaar(halve-maan) uit Idaarderadeel en een klaver uit Utingeradeel, allen van goud. De klavers uit het grietenijwapen Utingeradeel waren van de Andringa's, en de wassenaars uit Idaarderadeel waren van de Roorda's, terwijl de sleutels van de "Lytse Grietenye Raerderhim" vroeger de sleutelpositie tussen de beide Gouwen symboliseerden. Zoals die van de Stad Sloten op de grens van Zevenwouden en Westergo.

Bovenin de top van de zilveren keper wordt dit Wapen van Boornsterhem nog aangevuld met een groene (oorspronkelijk zilveren) lelie uit het Wapen Utingeradeel; hier groen op zilver zijnde de kleuren van Zevenwouden! Op het schild de zogenaamde "Friese grietenijkroon". Een ander alternatief (nr.3) te Grouw gevraagd is: dezelfde zilveren gegolfde keper in een rood schildveld, met onderin dezelfde sleutels en bovenin ter weerszijden van de keper top heraldisch-rechts twee wassenaars en heraldisch-links twee klavers, allen van goud.

Het volstrekte nadeel van dit ontwerp (nr.3) is, dat dit wapen ook in haar schildhoofd veel te overladen wordt met telkens de dubbel-tallen aan wassenaars en klavers, wat bij de H.R.v.A. ook niet het fiat zal halen! Blijft waarschijnlijk over nr.2 van de hierbijgaande nieuwe tekeningen? Aan U nu de keuze!

Via de Pers vernomen, dat twee van deze drie Gemeenten reeds accoord gegaan waren met ontwerp-nr.1? Wij willen U als deskundige en "rie jouwende Rie" met klem adviseren om de Friese traditie trouw te blijven, en het eenvoudige en sprekende eerste ontwerp aan te nemen, dat reeds door de H.R.v.A. was goedgekeurd.

Het ontwerp nr.2 voor de eventuele Gemeente-Vlag, zoals hierbijgaande, is een vlag van twee lengtebanen in verhouding 1:2, de hijs van groen met daarin een gele klaver, en de vlucht van rood waarin twee even hoge banen van wit(Oostergo).

Een bijzonder aardige vraag uit Uw midden was ook, om - evenals bij Dongeradeel - een Gemeente-Wimpel te ontwerpen. Dit is meteen geschied. Ook hier een wimpel als volgt: een vierkante hijs van groen waarin een gele klaver, met een lange splitwimpel van twee gelijke banen rood en wit.

HOGE RAAD VAN ADEL

No. 83/200-29

2514 JT 'S-GRAVENHAGE, 8 augustus 1983

NASSAULAAN 18
TEL. 070-614281; GIRO 1768105

Onderwerp: gemeentewapen en
gemeentevlag

Boornsterhem.

Bijlagen: -

In antwoord op Uw brief van 14 juli 1983 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

De Raad kan zich verenigen met het voorgestelde wapen voor de gemeente Boornsterhem. In de omschrijving wordt bij de sleutels gesproken van "de baarden ... in de vorm van een zijdelings aangehechte "H" en de ringen in de vorm van een geopende klaver". Een toelichting hiervoor ontbreekt. Het komt de Raad voor dat deze beschrijving te gedetailleerd is, maar hij heeft er overigens geen bezwaar tegen als de sleutels zo zouden worden afgebeeld.

Ook met de voorgestelde vlag kan de Raad zich verenigen; de omschrijving hiervan zal dienen te luiden: "een groene broeking, een rode vlucht en over alles heen een witte baan, waarvan de hoogte gelijk is aan 1/7 van de hoogte van de vlag."

Voorts zij vermeld dat de vlag de maten van de Nederlandse vlag zal dienen te hebben, waarvan hoogte en lengte zich in de regel verhouden als 2 : 3.

De Raad zal t.z.t. gaarne in het bezit gesteld worden van een afschrift van het desbetreffende raadsvoorstel en -besluit, alsmede van een afbeelding in kleur van de vlag, dit ten behoeve van 's Raads archief.

↓
Fryske Rie Foar Heraldyk,
L E E U W A R D E N.

DE HOGE RAAD VAN ADEL,

VOORZITTER,

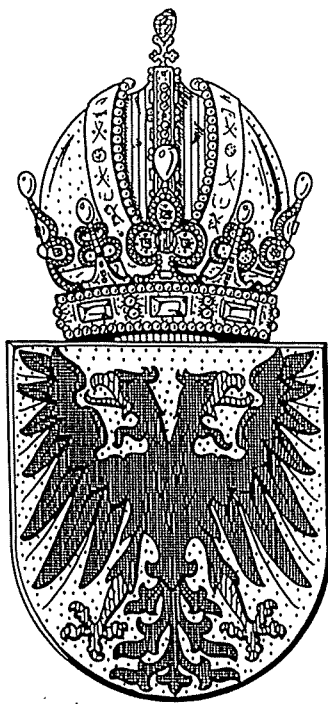
SECRETARIS.

ENIGE INFORMATIE OVER DE FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

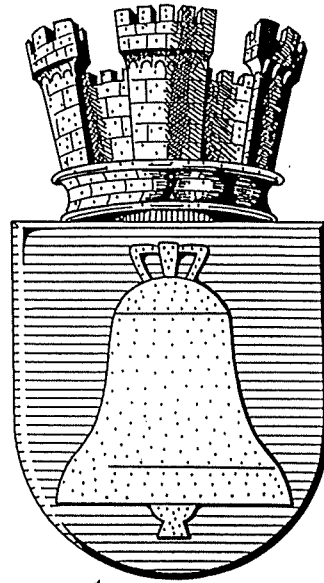
De Fryske Rie foar Heraldik, in 1956 ingesteld door de Fryske Akademy, is een college, momenteel bestaande uit zeven leden, met een adviserende en registrerende functie inzake de Friese heraldiek. Het werk van de Rie valt in drie componenten uiteen, die men zou kunnen noemen: studie, advies en registratie. Onder het eerste valt o.a. het stimuleren van wetenschappelijke publicaties over Friese heraldiek, m.n. in de Hesman-rije, een serie heraldische publicaties van de Fryske Akademy, onder auspiciën van de Fryske Rie foar Heraldik; verder het beantwoorden van vragen over Friese familie- en overheidswapens van vroeger en thans. In zijn adviserende functie geeft de Rie aan families en overheidsinstanties adviezen m.b.t. de vormgeving van wapens, vlaggen en wimpels; meestal gaat het hierbij om nieuw vast te stellen wapens, vlaggen of wimpels. Over het algemeen adviseert de Rie slechts, indien gevraagd; bij hoge uitzondering neemt de Rie zelf het initiatief, vooral op het terrein van de overheids heraldiek, zoals bij de recente gemeentelijke herindeling van Friesland, waarbij er hoe dan ook nieuwe gemeentewapens moesten komen. Een advies van de Rie wordt doorgaans gevolgd door registratie; d.w.z.: publicatie van de blazoenering en een tekening van de wapens die met hulp van de Rie tot stand zijn gekomen in het Genealogysk Jierboekje, het jaarboek van het Genealogysk Wurkferbân van de Fryske Akademy en de Fryske Rie foar Heraldik. Registratie van een familiewapen door de FRfH gaat als volgt in zijn werk: in de eerste plaats dient de familie waarvoor wapenregistratie wordt aangevraagd in ieder geval gedeeltelijk van Friese afkomst te zijn of de aanvrager moet in Friesland woonachtig zijn. Als dat het geval is bestaan er twee mogelijkheden. Mogelijk is er reeds een familiewapen bekend; dan moet de aanvrager in de eerste plaats aantonen dat hij afstamt van degene(n) die het betreffende wapen gevoerd heeft/hebben; overeenkomst in familienaam alléén geeft nog geen recht op het voeren van iemands wapen. Is aan die voorwaarde voldaan, dan zal het advies van de Rie zich beperken tot het opstellen van een blazoenering en tot aan wijzingen omtrent een heraldisch correcte weergave; wanneer er geen helmteken of wapenkleuren bekend zijn, kan de Rie ook daarin van advies dienen. Als er daarentegen geen bestaand familiewapen is, moet er een nieuw wapen vastgesteld worden. Daarbij dient wel te worden vastgelegd van welke voorvader de nakomelingen het geregistreerde wapen mogen voeren, ter voorkoming van usurpatie van het wapen. Om te komen tot een nieuw familiewapen kan men een eigen ontwerp indienen bij de Rie, ook kan men het ontwerpen overlaten aan de Rie, uiteraard met de mogelijkheid zelf de nodige suggesties aan te dragen. Steeds dient de Rie enige informatie te ontvangen over de familiehistorie, bv. streek van herkomst, veel beoefende beroepen, aangezien juist uit dergelijke gegevens voor het wapenontwerp kan worden geput. De Fryske Rie foar Heraldik houdt bij zijn adviezen en ook bij de wapenregistratie steeds rekening met het feit dat de Friese heraldiek een eigen karakter draagt: eenvoud (zelfs voor heraldische begrippen) en een uitgesproken voorkeur voor bepaalde figuren; dit zullen de aanvragers van registratie zonder twijfel merken. Het wapen wordt uiteindelijk in gemeenschappelijk overleg vastgesteld en vervolgens geregistreerd. Ter bestrijding van de kosten die de FRfH bij zijn werkzaamheden maakt, wordt voor iedere registratie f40,- berekend.

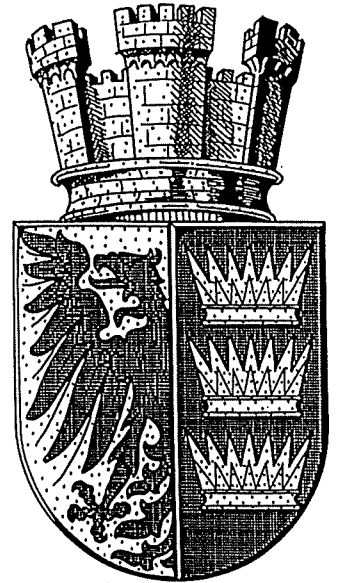
Leeuwarden

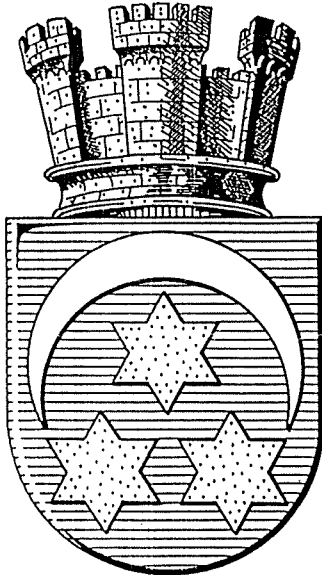
Bolsward

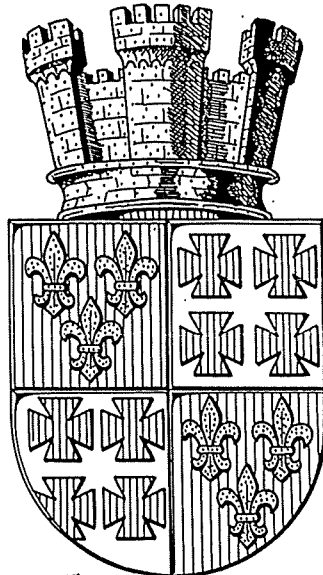
Franeker

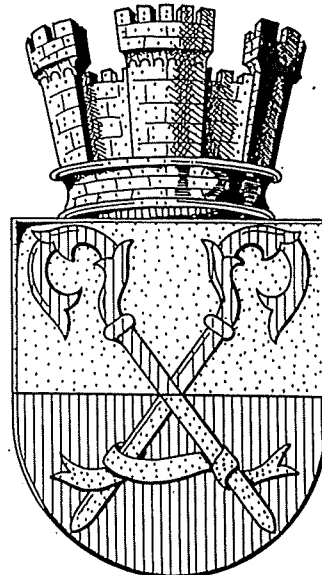
Sneek

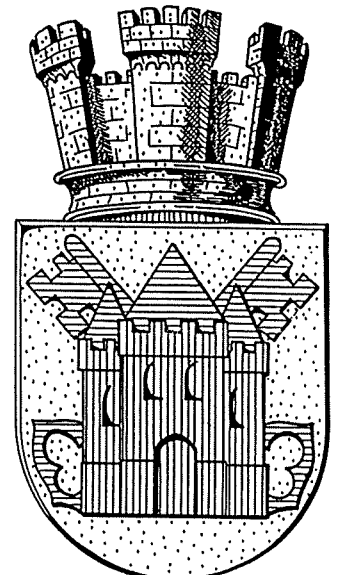
Dokkum

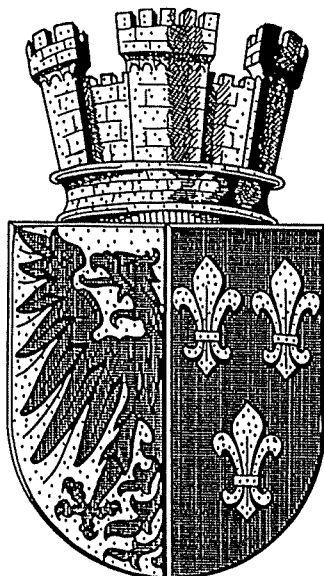
Harlingen

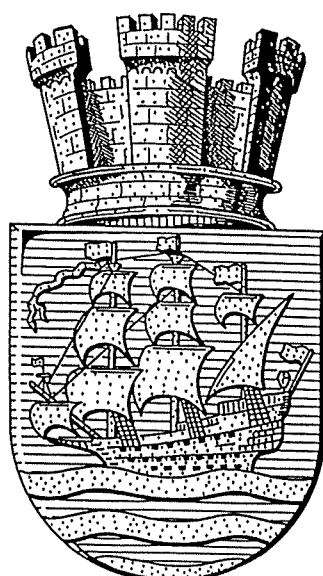
Stavoren

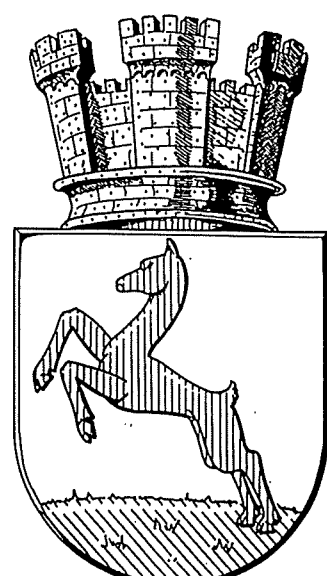
Sloten

Workum

Ylst

Hindeloopen

Fryske rie foar heraldyk,

180.

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

Foarsitter: D.J. van der Meer,
Master Gorterstrjitte 40,
9008 TE Roordahuizum.
tel: 05660-1527

Skriuwer: Drs H. Bremer,
Jacob Catsstraat 349,
8265 XT Kampen.
tel: 05202-25553.

Lid, Wapentekenaar: P. Bultsma,
Bosweer 33,
8426 GS Appelscha.
tel: 05162-2416; (Kadaster Assen 05920-17746, T.22)

H.F., Lid : Drs J. Visser, Heraut Frisia III,
huis "Thús", Kwartelstraat 47,
8916 BM Leeuwarden.
tel: 058-127129; (Rijks-Archief 058-127103).

Lid : A.B. Dull tot Backenhagen, H.F.II,
"Liuwherne", Berliozstraat 26-B,
8915 CE Leeuwarden.
tel: 058-134649.

Lid : G. van Wageningen,
"Dekema-State",
9057 LC Jelsum.
tel: 05109-1357.

Lid : P.F. Visser,
Meckama 24,
9291 MH Kollum.
tel: 05114-1335; (Gemeentehuis Kollum 05114-1641)

-----oOo-----

mede-Adviseur voor de Waterschaps-heraldiek:

R.J. Broersma,
~~Spreeuwenstraat 15~~, Reinder Brolsmawei 51,
~~8916 AR Leeuwarden~~. 8915 DG Leeuwarden.
tel: 058-130587.

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

In 1954 werd in het leven geroepen een officiële commissie voor het rapport inzake de Friese Vlag, welk instituut in dat jaar dienstig was mede aan het Provinciaal Bestuur van Friesland (zie "It Beaken" XVIII, 1956, 35-86).

Direct werd de behoefte gevoeld voor het voortbestaan van een dergelijk college.

In 1956 werd op verzoek van het Hoofdbestuur van de Fryske Akademy besloten een vaste raad in te stellen van deskundigen met een meer algemene taak als adviserend en registrerend lichaam in de wetenschap en kunst der Heraldiek voor de Provincie Friesland belast.

Dit college werd de Raad voor de Vlaggen- en Wapenkunde in Friesland onder de officiële naam "Fryske Rie foar Heraldyk"; kortweg F.R.f.H.

In 1965 werd een artikel gewijd aan de F.R.f.H. in het maandblad "De Nederlandsche Leeuw" van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor de Geslacht- en Wapenkunde (N.L. juli '65). Met vele instituten in binnen- en buitenland, waar onder ook met de Hoge Raad van Adel, had en heeft de F.R.f.H. contacten. Dit geheel aparte college voor Friesland heeft een zevental vaste daartoe gekozen leden; met nog één adviseur-specialist voor de Waterschaps-heraldiek.

De zeven zetels van deze Raad voor de Wapenkunde F.R.f.H. staan gelijk met het getal van de zeven wit-en-blauwe banen en de zeven pompeblêdden in de Fryske Flagge en de zeven gouden blokjes in het Provinciewapen van dit "Westerlauwers" Friesland.

Mede dankzij de F.R.f.H. was Friesland het eerste gewest binnen ons Koninkrijk der Nederlanden waarin alle Gemeenten hun officieel erkende vlag hebben. Een ander uit de vele facetten in zijn werk is de "wapenregistratie".

Vermeld over dit college vindt men e.e.a. in de zojuist genoemde Nederl. Leeuw, en in de "Encyclopedie van het hedendaagse Friesland", in "Heraldiek en Genealogie" van C.Pama in de Prisma-boeken, in "It Beaken" dec. 1969 Fryske Akademy, enz., enz, -

A. B. DULL TOT BACKENHAGEN
HUIS „LIUWHERNE" BERLIOZSTRAAT 20^B
LEEUEWARDEN

Leeuwarden, 8 april 1986.

TEL. 058-154640 GIRO 022222 POSTCODE 8015 CB

05^d 2134699

AAN

de WelEdelGeboren Heer W.A. van Ham,
Noordsingel 140,
4611 SJ Bergen op Zoom.

Zeer geachte Heer Van Ham,

Nogmaals dank voor Uw interessante lezing over de Brabantse-Vlag. Zo ben ik ook daarover weer wat wijzer geworden. Al met al een aardige dag daar in Deventer. Ik had U toen beloofd om enige gegevens te sturen over de in Noordelijk-Nederland gangbare "kronen-tafel". Een en ander gaat hierbij. Zoals U zult zien is - onzes inziens - de hertogenkroon voor en van Limburg feitelijk de enigst goede. Brabant en Gelderland hebben thans een kruising tussen een prinsenkroon en een hertogenkroon, een "aarts-hertogen-kroon" dus! Niet correct voor en van die beide provincies.

Bij de "wapen-restauratie" voor Den Bosch zeer onlangs had men zijn toevlucht genomen tot een "hertogenkroon" uit de Tafel van Koning Willem I, een puur Engels (zeer on-Nederlands) model !!! Beter ware een stedekroon met vijf bastions!

Tot zover even de Kronentafels. Misschien kunt U t.g.t. - met een op te richten Brabants College voor Heraldiek ? - daarin voor Uw omgeving een betere bundeling van richtlijnen voor vinden. In ons Noorden hebben we nu al drie (3 !) colleges in de Heraldiek, voor de Provincies Friesland (reeds 30 jaar), Groningen (onlangs), en Drenthe (in oprichting) ! Nu Brabant en de anderen! Voor Friesland de "Fryske Rie foar Heraldyk", en voor Groningerland het "Consulentschap voor Heraldiek in de provincie Groningen", en voor Drenthe het "Drents College voor Heraldiek". Zie de bijlagen. Hopende U naar genoegen te hebben ingelicht, teken ik, met vriendelijke Vlaggen groeten,

Hoogachtend,

A.B. Dull

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

DE WIMPEL.

Nadat zeer populair in Denemarken, reeds generaties lang, de Deense vlag - de Dannebrog - in wimpelvorm bij de gehele bevolking in gebruik was, werd in ons Nederland ook een oude traditie herboren en allengs meer en meer overgenomen.

In ons eigen land bestond ook al een eeuwen oude traditie in de Oranje-Wimpel en de Bataafse-Wimpel. Deze laatste had een vierkante-hijs van wit waarop de Nederlandsche Maegd, met een splitwimpel-vlucht van rood-wit-blauw in lengtebanen.

Een puur rood-wit-blauwe wimpel was de laatste jaren in geheel Nederland, in navolging van de Marine, bij veel instituten en woonerven in gebruik. Eerst was deze nog een "punt-wimpel", doch al gauw ging men over op de correcte "split-wimpel", mede omdat dit zwaluwstaart-model door wind en weer niet kon worden "geknoopt".

In begin-tachtiger-jaren werd spontaan vanuit de bevolking ergens in de provincie Friesland naast onze sympathieke Nationale wimpel hier en daar een Friese "pompeblêde"-wimpel aan de vlaggemasten gehesen. Dit was het sein voor een gewaardeerd gebaar van de vlaggen-industrie in Friesland om in 1981, ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig jubileum van de Fryske Rie foar Heraldyk, de Heraut-Frisia vijfentwintig adressen van colleges en personen te laten aanwijzen voor toezending van deze - inmiddels erkende - Fryske-wimpel als jubileumgeschenk. — Zie bladzijde 4.

Dit gaf de doorbraak tot een intensivering van het wimpelgebruik, tot zelfs bij de overheid.

De overheidswimpels in Friesland.

Na de herindeling van de Friese gemeenten van 1 januari 1984 is een nieuw fenomeen ontstaan in de bevestiging van de overheid in onze provincie: de wimpel.

Drie gemeenten hebben naast hun nieuwe vlag en wapen ook een gemeente-wimpel aangenomen. Dit zijn de gemeenten Dongeradeel, Boornsterhem en Gaasterland-Sloten.

Deze werd al spoedig gevolgd door de waterschaps-wimpel.

Gezien de te verwachten ontwikkelingen op dit gebied heeft de Fryske Rie foar Heraldyk een vast systeem ontwikkeld voor de wimpels. Gezien hun model geeft een wimpel nog minder ruimte tot variatie en daarmee tot herkenning dan een vlag.

Er is daarom meteen de volgende lijn gevolgd: elke wimpel, met een vierkante hijs of broeking waarin een kernfiguur uit het wapen, heeft de vlucht(=uitwaai) in twee lengte-banen in de kleuren van het "go" (gouw, graafschap) waar de gemeente in ligt; te weten: voor Oostergo rood-wit, voor Westergo blauw-wit en voor Zevenwouden groen-wit. Voor de elf steden werd besloten de Friese wapenkleuren te nemen: blauw-geel, zoals indertijd al terecht de linten enz. van de Vereniging "de Friesche Elf Steden" in blauw-en-geel werden vastgesteld. Voor de eilanden werd genomen een vlucht van rood en blauw, zijnde het rood van de pompeblêdden en het rood van de Hollandse leeuw, aanzien enkele eilanden tot het midden van de twintigste-eeuw nog officieel tot de prov. Nrd-Holland behoorden, en het blauw uit beider provincie-wapens en -vlaggen.

Elke wimpel heeft een vierkante hijs, of broeking (vanaf het dwarsstokje), waarin een embleem uit het gemeentewapen of een variatie daarop.

Op verzoek van een waterschap is ook voor de Friese waterschappen een wimpel ontworpen: een witte vlucht met, vanaf de hijsrand, drie groene plompebladeren op een afstand telkens ter grootte van het groene blad. Ook deze wimpel heeft een vierkante hijs waarin een kernbegrip uit het wapen of de vlag, zoals bij de gemeenten. Zie bladzijde 5.

Door deze zes categorieën wimpelkleuren werd banistisch een eenheid bereikt en een rustig groeperen en herkennen, alles gestoeld op historische gronden.

Een wimpel kan alléén aan een staande vlaggemast gehesen worden; tenzij tezamen met een vlag, dan ook aan een schuine of horizontale gevel-mast.

Anders dan met een vlag valt de wimpel buiten het protocol, zodat deze bijvoorbeeld ook des nachts kan en mag blijven hangen. Waarschijnlijk een van de redenen dat men voor een wimpel gaat kiezen. Een wimpel heeft tevens een functie van herkenbaarheid. Traditioneel wordt de Oranje-Wimpel uitgestoken wanneer er gevlagd wordt voor het Koninklijk Huis.

Zo kan er ook gevlagd worden met de Nederlandse-Vlag in combinatie met een gemeentewimpel of Friese-wimpel, of de dorpsvlag met gemeentewimpel, of de Friese-Vlag met Oranje-Wimpel of met gemeentewimpel, enz., enz. Alle variaties zijn dus mogelijk.

Het gemeentebestuur van de stad Bolsward heeft de sympathieke gewoonte om instellingen of anderszins binnen die stad te eren met als geschenk een stadsvlag; veelal is deze dan omzoomd met beurtelings gele-en-zwarte franje.

Zo kunnen andere Friese gemeenten hetzelfde doen met bijv. hun wimpel. Ook mogen de wimpels niet vergeten worden bij de pleziervaart en skûtsjes.

Een gemeente-wimpel kan zeer zeker ook gezien worden aan de vlaggemast bij het huis van de burgemeester, wethouder, secretaris, e.a., en bij elk overheidsgebouw.

18 maart 1986 ,

De F.R.f.H.

De vertaling der kleuren via de zwart-wit arceringen: deze bestaan als zodanig reeds sinds 1600, doch werden feitelijk sinds 1638 internationaal aanvaard, zoals nog heden ten dage ! Zie de illustraties.

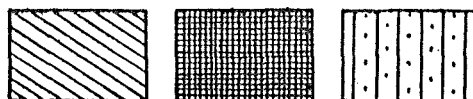

rood

blauw

wit

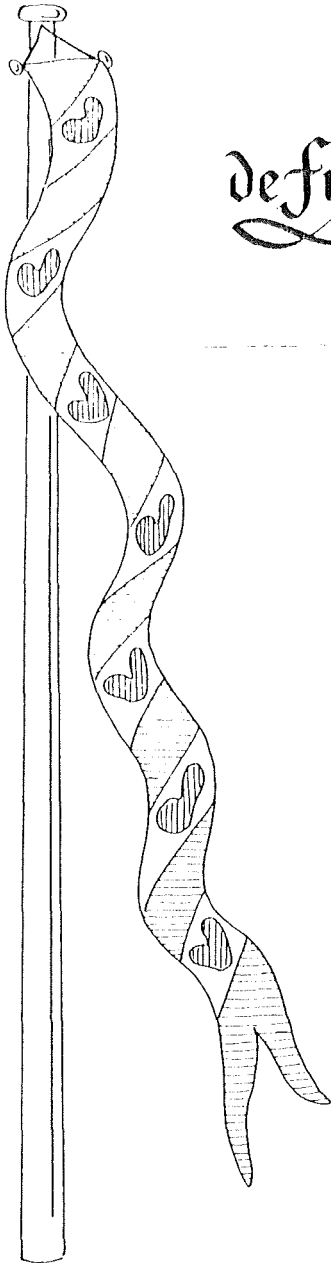
geel

groen

zwart

oranje

de fryske Wimpel

DE FRYSKE WIMPEL

Yn 1980 kaam de direksje fan de Dokkumer Vlaggenentrale mei it tinkbyld fan in Fryske wimpel. De Fryske Rie foar Heraldyk waard dêroer rieplachte en mei nammen troch de bydrage fan ús flaggekundich lid, de hear P.Bultsma, kaam it ta de definitive foarmjouwing:

In blauwe driuwwimpel mei op gelikense ôfstannen sân skeane banen, belein elk mei in read pompeblêd.

It earste eksemplaar waard op 19 desimber 1981 oanbean yn in feestlike gearkomste fan it Genealogysk Wurkferbân ta gelegenheid fan it 25-jierrich bestean fan de Fryske Rie foar Heraldyk oan de skriuwer, dy't by deselde gelegenheid útroppen waard ta Heraut Frisia III troch syn foargonger, de hear A.B. Dull tot Backenhagen. Yn 'e rin fan 1982 binne in fiifentweintich eksemplaren oanbean oan ferskate ynstânsjes en persoanen op oanbefelling fan de niisneamde rie.

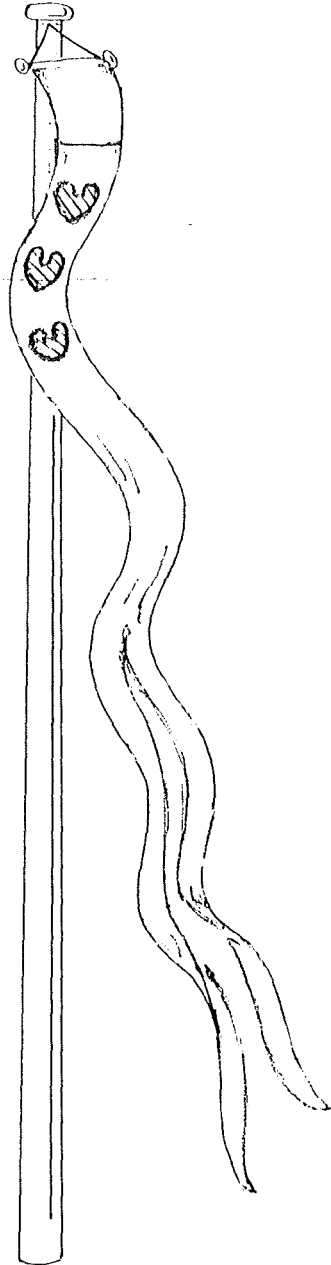
Oan it foar- en taljochtsjend rûnskriuwen dat wy ferspraat hawwe, ûntliene wy it folgjende:

It gebrûk fan de wimpel is net bûn oan it protokol. Fanâlds waard de wimpel hyst oan de heechste mêst fan it skip mei de slippen oant yn it wetter. Op it lân is dizze tradysje oernommen, mei de beheining dat de wimpel gjin gefaar opleverje mei foar de ferkearsfeiligens. Boppe de iepenbiere wei moat de ûnderkant fan de wimpel op syn minst op 2½ meter boppe de strjitte hingje. De wimpel mei dei en nacht hingjen bliuwe. Hy mei oanbrocht wurde boppe elke flagge om oan te jaan dat it om in Fryske oangelegenheid giet. In wimpel docht net mei oan it rouwen en wurdt dus net healstôk hyst. Meastentiids wurdt by rou de wimpel net hyst of oars fol mei de flagge healstôk. Fierders hinget it gebrûk ôf fan eigen ynsjoch en smaak.

Yn 'e Sneinspetiele fan it Frysk Deiblêd fan 16 oktober ferskynde in stik fan de hear G. (nei alle gedachten deselde as de skriuwer fan 'e Stifting Slach by Warns, ien fan de ynstânsjes dêr't de D.V.C. in wimpel oan tastjoerd hie) mei de suggestje ien wimpel foar alle Fryslannen yn te fieren. Wy fan de rie wolle dêrop anderje: Dat is dizze wimpel! De flagge dêr't er fan ôflaat is, is hjoeddedei fan de Nederlânske provinsje Fryslân, mar is sels ôfkomstich fan it âldste Fryske heraldyske teken, dêr't de oarsprong fan yn de nevels fan 'e histoary weiwurdt, mar dat miskien al bedoeld is mei de fane mei seeblêden, neamd yn it ier-Midsieuske Gudrunliet, dat yn Frânske wapenboeken fan 'e 15de ieu (doe't ek de skieding tusken de Fryske Seelannen noch net foltein wie) taksreaun wurdt oan „le Roy de Frise” en dat dus folle âlder is as de wapens of flaggen dy't letter yn East- en Noardfryslân ynfierd binne. Wy hawwe dan ek de wimpel tastjoere litten oan de Ostfriesische Landschaft en 't Nordfriisk Instituut.

Ljouwert,
novimber 1982.

Drs J.Visser,
Heraut Frisia III,
skriuwer F.R.f.H.

De waterschap wimpels.

Voor de waterschappen in Friesland staat de hiernaast gehesen wimpel model.

Van de zes groepen Friese overheids-wimpels werd deze ontworpen als duidelijk en opvallend in het groene Friese land, vertolkend de onder de wolkenluchten witblinkende water-wegen met een drietal groene water-plantbladeren - pompeblêden - stammende uit de moederwimpel "de Fryske".

Met deze wimpel is de waterstaat van Friesland eenvoudig en correct gesymboliseerd.

De vierkante hijs of broeking, uitgaande vanaf het hanghoutje, - hiernaast blanco gelaten -, dient gekleurd en gevuld te zijn met een kernfiguur uit het betreffende waterschapswapen of de -vlag. De banéring luidt:

"een vierkante hijs waarin ; een witte splitwimpel-vlucht waarin drie groene plompebladeren op een afstand van de hijsgrens telkens van de grootte van een blad."

Banéring van de overheids-wimpels.

(blazoénéring = wapenbeschrijving)
 (banéring = vlagbeschrijving)

alle wimpels zijn drijvende wimpels!

Friesland-Fryslân: zie blz.5, en Genealogysk-Jierboekje 1982
 blz.113,114.

Achtkarspelen: een vierkante witte hijs waarin een blauwe achtpuntige ster; de vlucht van twee lengtebanen van rood en wit.

Ameland: een vierkante blauwe hijs waarin een witte gewende wassenaar; twee lengtebanen van rood en blauw.

Het Bildt: een vierkante blauwe hijs waarin een witte staande kinkhoornschild; twee lengtebanen van blauw en wit.

Boarnsterhim: een vierkante groene hijs waarin een geel klaverblad; twee lengtebanen van rood en wit.

Bolsward: een vierkante zwarte hijs waarin een gele Rudolfinische keizerskroon met rode muts en rood gevoerd; twee lengtebanen van blauw en geel.

Dantumadeel: een vierkante gele hijs waarin een rode springende vos; twee lengtebanen van rood en wit.

stad Dokkum: een vierkante blauwe hijs waarin een omgekeerde witte wassenaar; twee lengtebanen van blauw en geel.

Dongeradeel: een vierkante blauwe hijs waarin een gele zespuntige ster; twee lengtebanen van rood en wit.

Ferwerderadeel: een vierkante blauwe hijs waarin vier gele zespuntige sterren, geplaatst twee-twee; twee lengtebanen van rood en wit.

stad Franeker: een vierkante blauwe hijs waarin een gele luidklok; twee lengtebanen van blauw en geel.

Franekeradeel: een vierkante gele hijs waarin een rode roos; twee lengtebanen van blauw en wit.

Gaasterlân-Sleat: een vierkante gele hijs waarin een rode springende haas; twee lengtebanen van groen en wit.

Harlingen: een vierkante witte hijs waarin een rood verkort breedarmig kruis; twee lengtebanen van blauw en geel.

Heerenveen: een vierkante blauwe hijs waarin een gele wit-gepareelde herenkroon, rood gevoerd; twee lengtebanen van groen en wit.

stad Hindeloopen: een vierkante witte hijs waarin een rode springende hinde; twee lengtebanen van blauw en geel.
 (bij de tekeningen de laatste).

Kollumerland en Nieuwkruisland: een vierkante gele hijs waarin een rode zespuntige ster; twee lengtebanen van rood en wit.

- Leeuwarden: een vierkante blauwe hijs waarin een gele leeuw met teruggeslagen staart; twee lengtebanen van blauw en geel.
- Leeuwarderadeel: een vierkante blauwe hijs waarin een gele leeuw met teruggeslagen staart; twee lengtebanen van rood en wit.
- Lemsterland: een vierkante rode hijs waarin een gele rijks-appel; twee lengtebanen van groen en wit.
- Littenseradiel: een vierkante blauwe hijs waarin een gele zespuntige ster; twee lengtebanen van blauw en wit.
- Menaldumadeel: een vierkante blauwe hijs waarin een witte afgesneden eenhoornkop; twee lengtebanen van blauw en wit.
- Nijefurd: een vierkante hijs met twee even hoge dwarsbanen van geel en rood; twee lengtebanen van blauw en wit.
- Ooststellingwerf: een vierkante rode hijs waarin een witte gaande griffioen; twee lengtebanen van groen en wit.
- Opsterland: een vierkante witte hijs waarin een rode rennende haas; twee lengtebanen van groen en wit.
- Schiermonnikoog: een vierkante groene hijs waarin een wit verkort kruis; twee lengtebanen van blauw en rood.
- Skarsterlân: een vierkante blauwe hijs waarin een gele springende haas; twee lengtebanen van groen en wit.
- stad Sloten: een vierkante gele hijs waarin een rode blauw-gedekte stins(slot); twee lengtebanen van blauw en geel
- Smallingerland: een vierkante witte hijs waarin een rode aanzien- de hertekop; twee lengtebanen van rood en wit.
- Sneek: een vierkante zwarte hijs waarin een gele zevenpuntige antieke-krone rood gevoerd; twee lengtebanen van blauw en geel.
- stad Stavoren: een vierkante rode hijs waarin twee gele schuin-gekruiste abtstaven; twee lengtebanen van blauw en geel.
- Terschelling: een vierkante gele hijs waarin een groene uitge-rukke boom met vijf bladeren en vijf wortels; twee lengtebanen van rood en blauw.
- Tietjerksteradeel: een vierkante blauwe hijs waarin een gele gesnoerde hoorn; twee lengtebanen van rood en wit.
- Vlieland: een vierkante witte hijs waarin een groen anker; twee lengtebanen van blauw en rood.

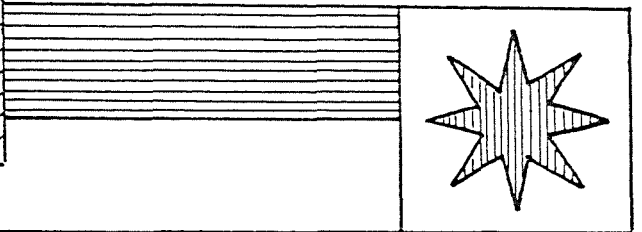
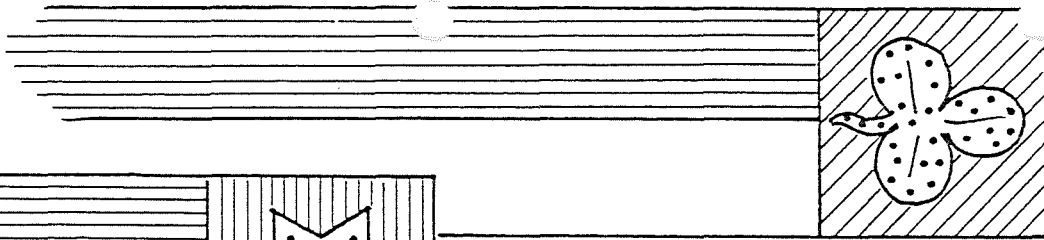
- Weststellingwerf: een vierkante witte hijs waarin een rode gaande en omziende griffioen; twee lengtebanen van groen en wit.
- Wonseradeel: een vierkante blauwe hijs waarin een geel rennend hert; twee lengtebanen van blauw en wit.
- stad Workum: een vierkante zwarte hijs waarin een gele lelie; twee lengtebanen van blauw en geel.
- Wymbritseradiel: een vierkante blauwe hijs waarin een gele lelie; twee lengtebanen van blauw en wit.
- stad IJlst: een vierkante blauwe hijs waarin een gele zeilende kogge; twee lengtebanen van blauw en geel.

waterschappen : (zie bladzijde 5)

een vierkante hijs waarin ;
 een witte vlucht waarin drie groene plumpebladen op een afstand van de hijsrand telkens van de grootte van een blad.

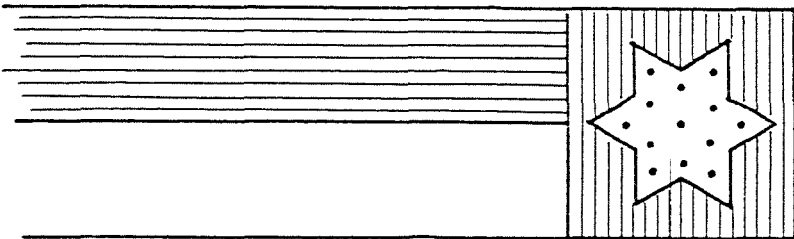
----oOo----

De getekende wimpels,
 gearceerd :

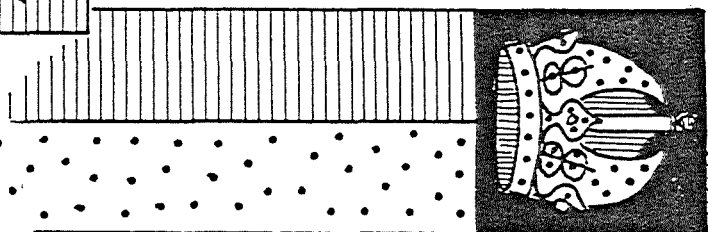

BOARNSTERHIM

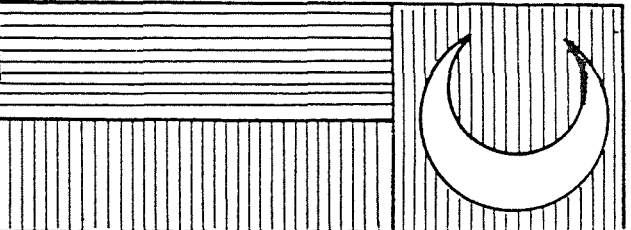
ACHTKARSPELEN

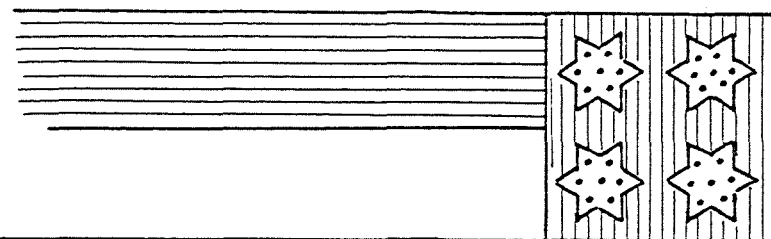
DONGERADEEL

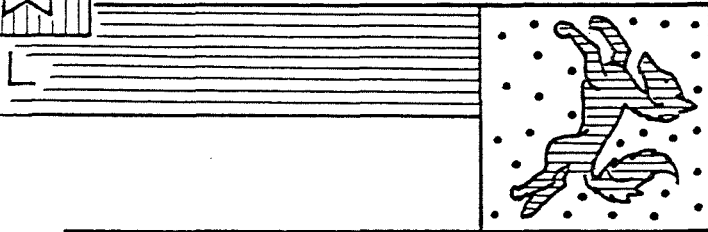
BOLSWARD

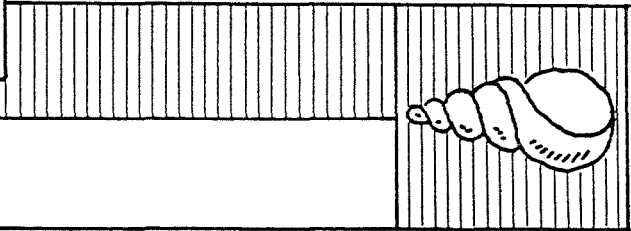
AMELAND

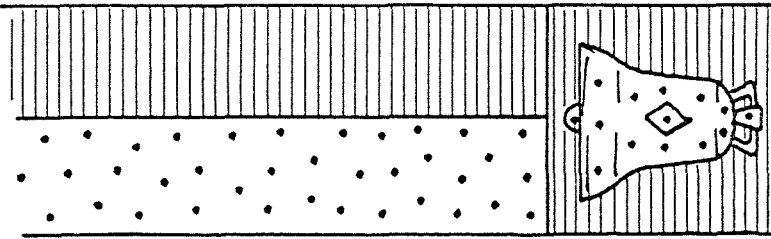
FERWERDERADEEL

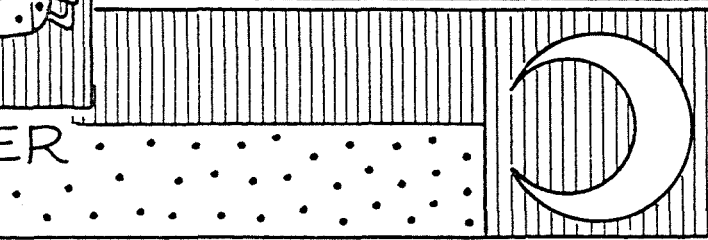
DANTUMADEEL

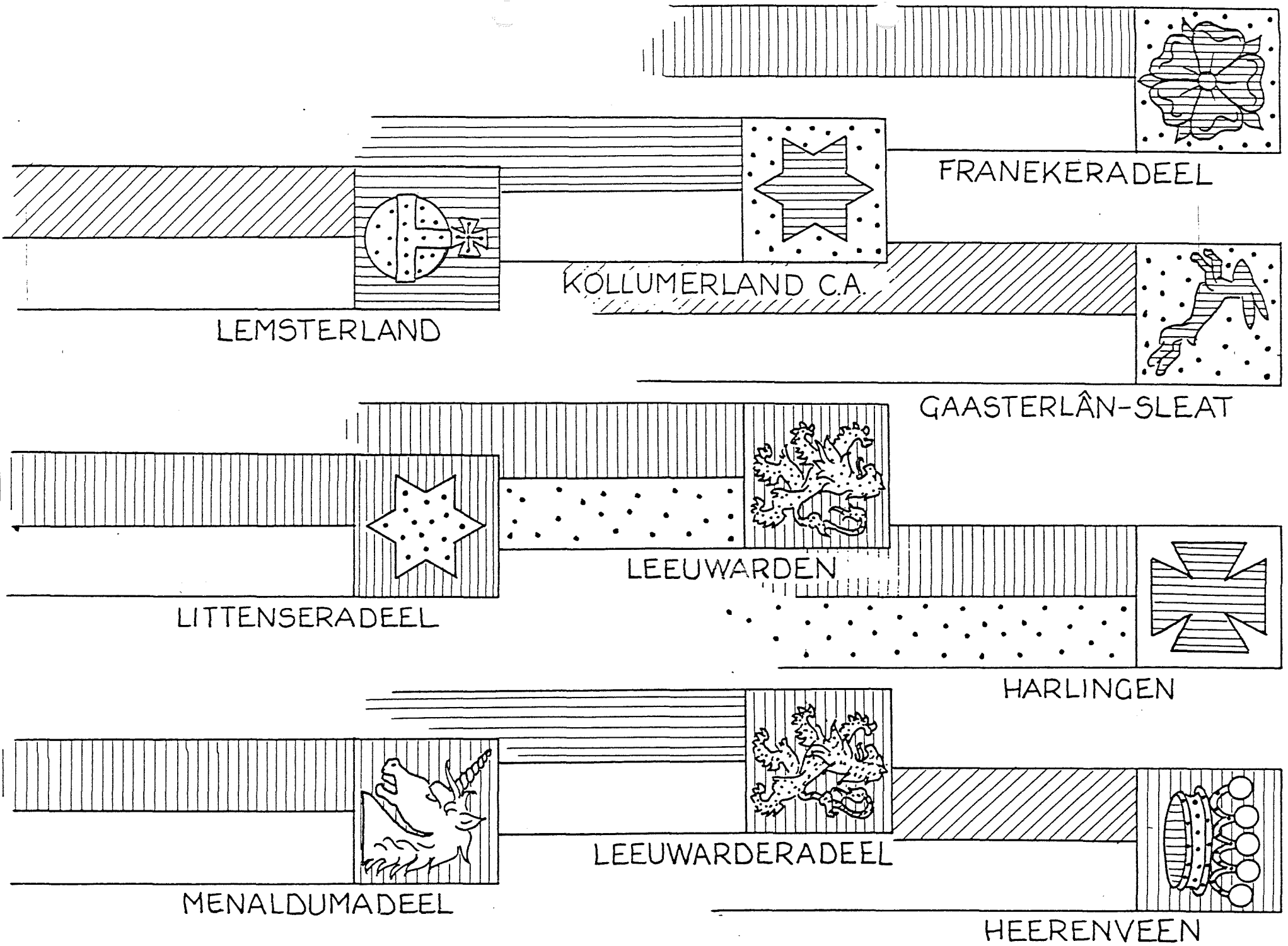
HET BILDT

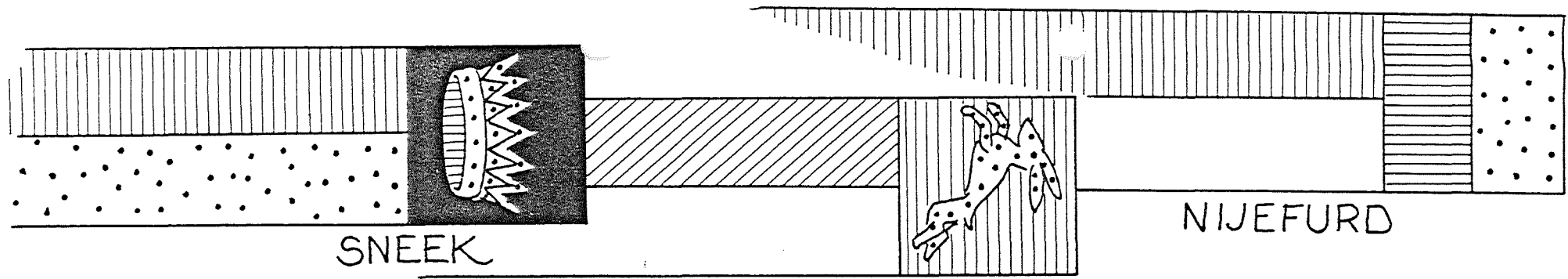

STAD FRANEKER

STAD DOKKUM

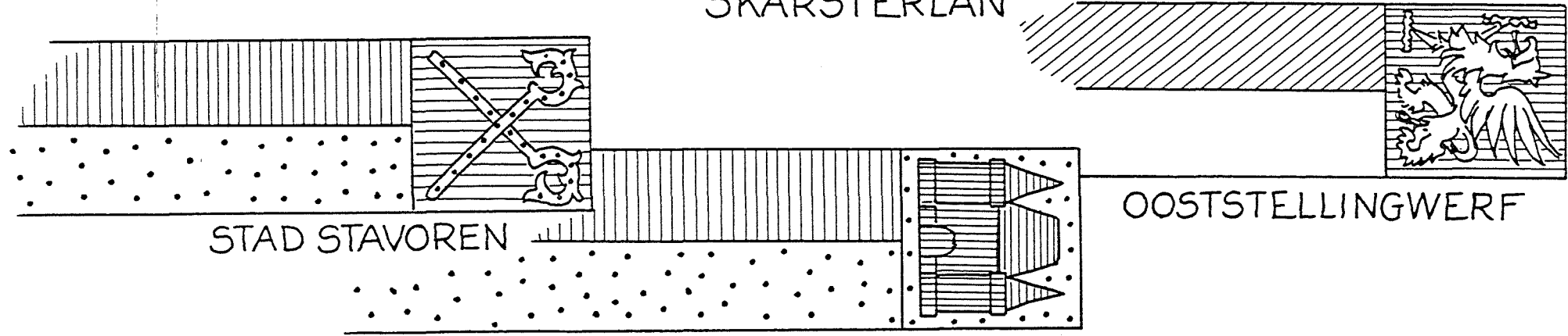

SNEEK

SKARSTERLÂN

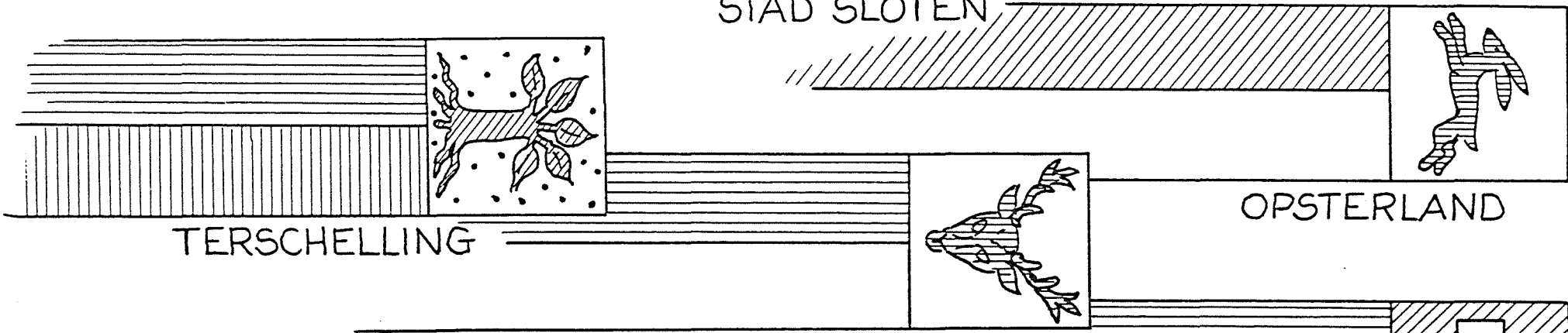
NIJEFURD

STAD STAVOREN

STAD SLOTEN

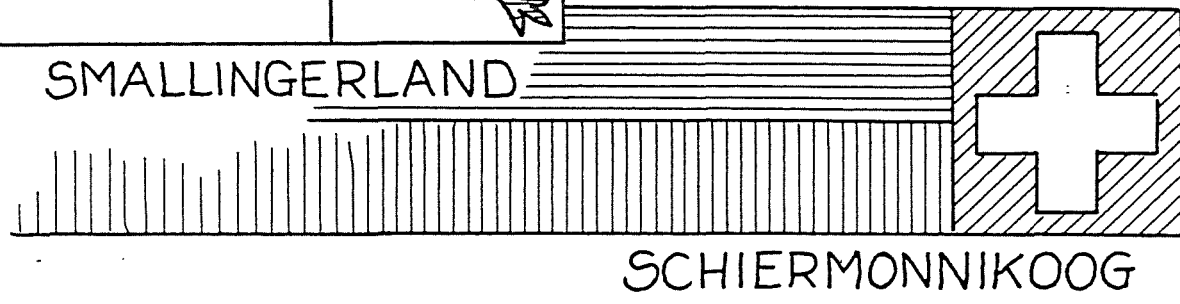
OOSTSTELLINGWERF

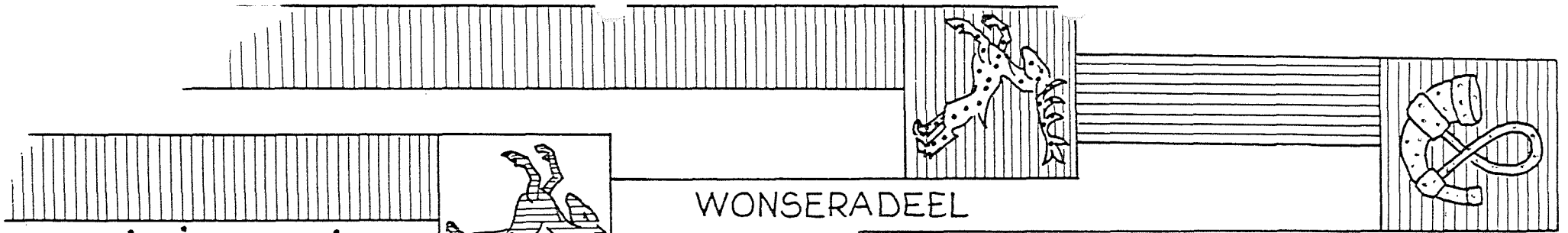
TERSCHELLING

OPSTERLAND

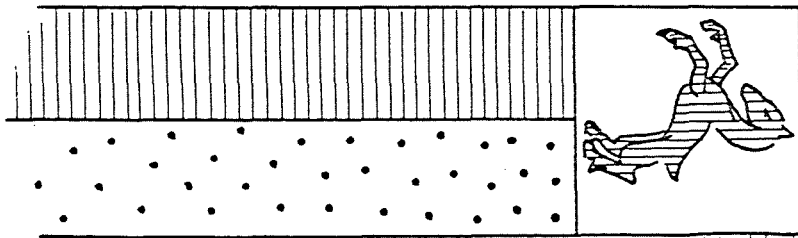
SMALLINGERLAND

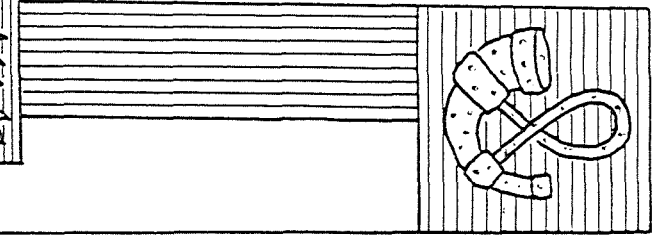
SCHIERMONNIKOOG

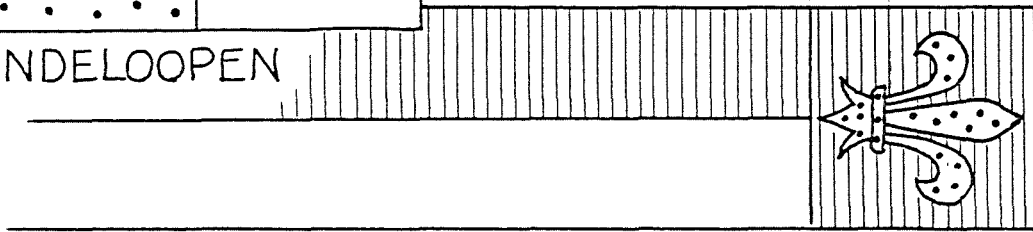
WONSERADEEL

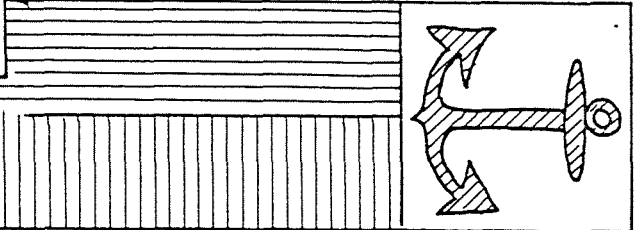
HINDELOOPEN

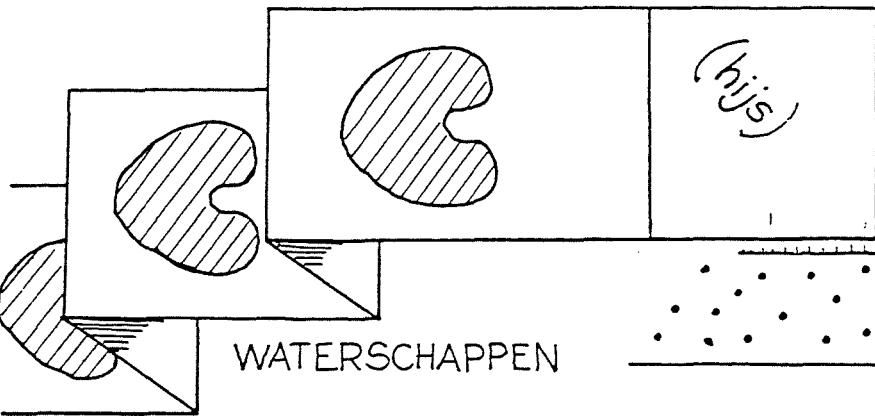
TIETJERKSTERADEEL

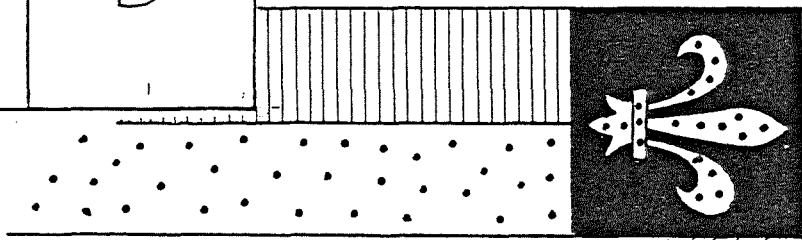
WYMBRITSERADEEL

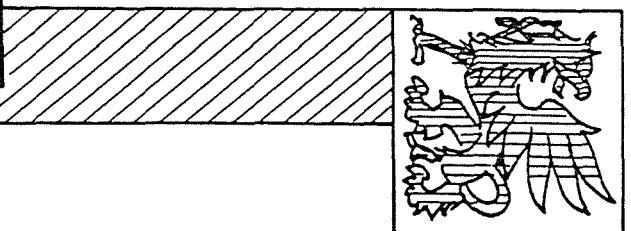
VLIELAND

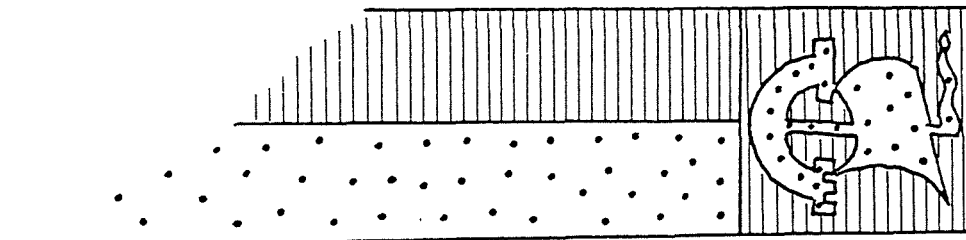
WATERSCHAPPEN

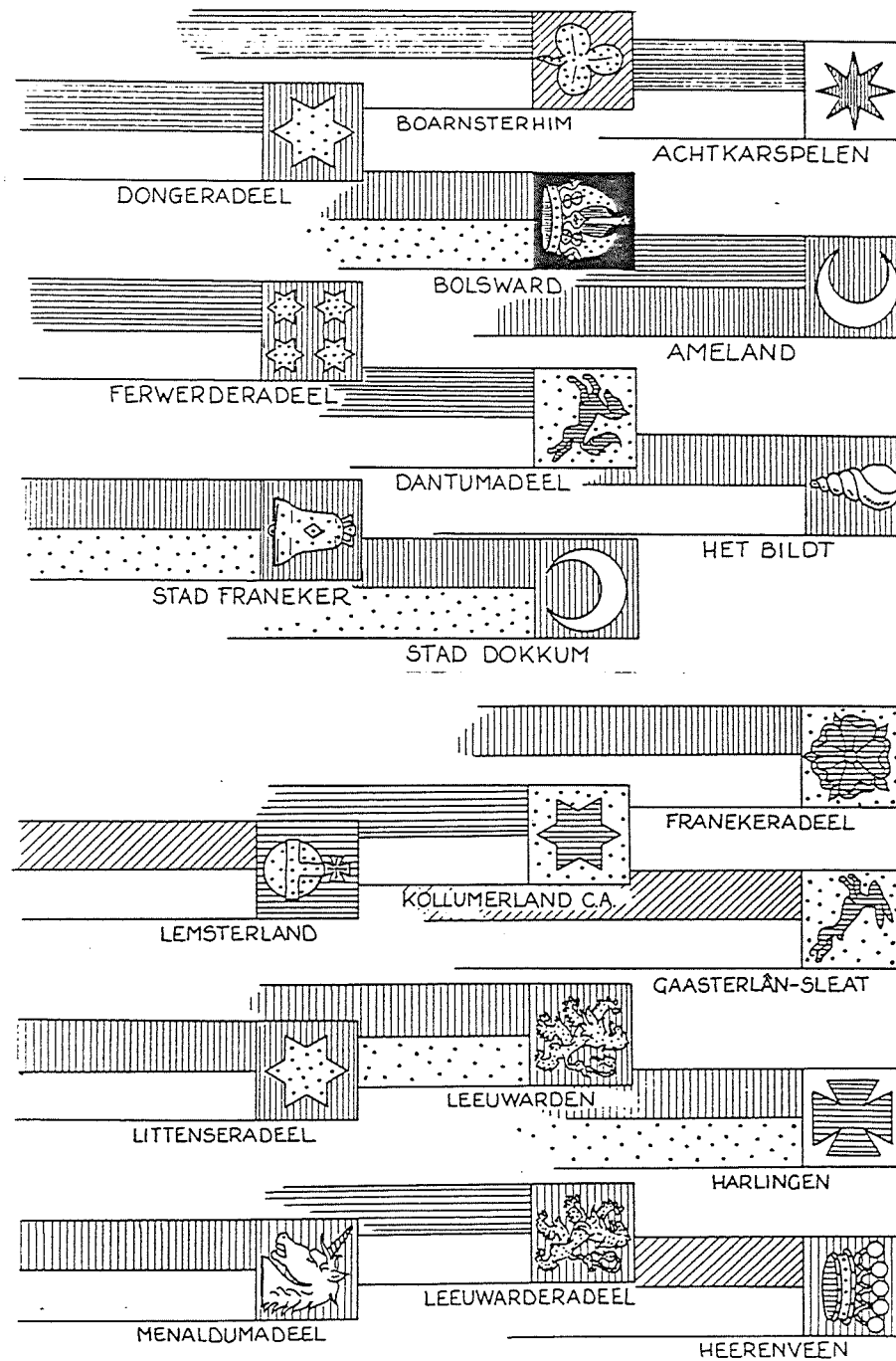
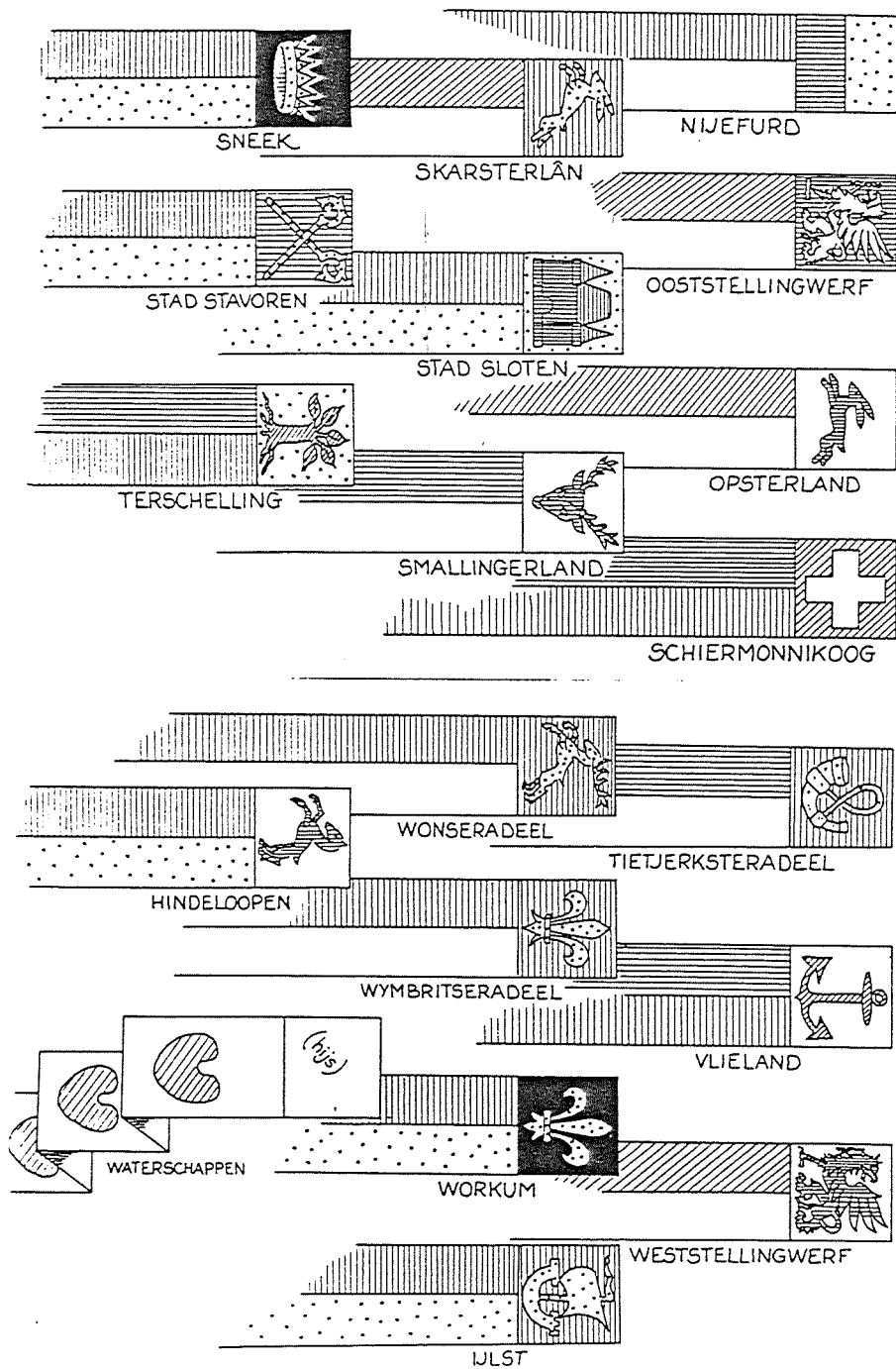
WORKUM

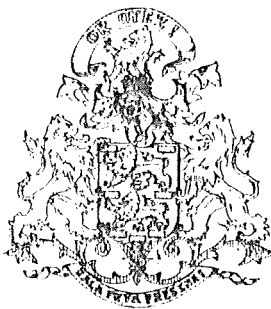

WESTSTELLINGWERF

IJLST

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

In 1954 werd in het leven geroepen een officiële commissie voor het rapport inzake de Friese Vlag, welk instituut in dat jaar dienstig was mede aan het Provinciaal Bestuur van Friesland (zie "It Beaken" XVIII, 1956, 35-86).

Direct werd de behoefte gevoeld voor het voortbestaan van een dergelijk college.

In 1956 werd op verzoek van het Hoofdbestuur van de Fryske Akademy besloten een vaste raad in te stellen van deskundigen met een meer algemene taak als adviserend en registrerend lichaam in de wetenschap en kunst der Heraldiek voor de Provincie Friesland belast.

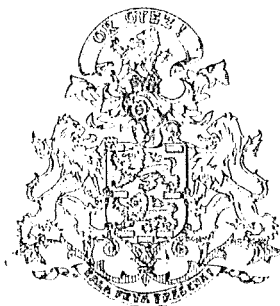
Dit college werd de Raad voor de Vlaggen- en Wapenkunde in Friesland onder de officiële naam "Fryske Rie foar Heraldyk"; kortweg F.R.f.H.

In 1965 werd een artikel gewijd aan de F.R.f.H. in het maandblad "De Nederlandsche Leeuw" van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor de Geslacht- en Wapenkunde (N.L. juli '65). Met vele instituten in binnen- en buitenland, waar onder ook met de Hoge Raad van Adel, had en heeft de F.R.f.H. contacten. Dit geheel aparte college voor Friesland heeft een zevental vaste daartoe gekozen leden; met nog één adviseur-specialist voor de Waterschaps-heraldiek.

De zeven zetels van deze Raad voor de Wapenkunde F.R.f.H. staan gelijk met het getal van de zeven wit-en-blaue banen en de zeven pompeblēden in de Fryske Flagge en de zeven gouden blokjes in het Provinciewapen van dit "Westerlauwers" Friesland.

Mede dankzij de F.R.f.H. was Friesland het eerste gewest binnen ons Koninkrijk der Nederlanden waarin alle Gemeenten hun officiële erkende vlag hebben. Een ander uit de vele facetten in zijn werk is de "wapenregistratie".

Vermeld over dit college vindt men e.e.a. in de zojuist genoemde Nederl. Leeuw, en in de "Encyclopedie van het hedendaagse Friesland", in "Heraldiek en Genealogie" van C. Pama in de Prisma-boeken, in "It Beaken" dec. 1969 Fryske Akademy, enz., enz., -

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

Skriuwerskip:

H. Bremer
Jac.Gatsstr.349
9265XT Kampen

Kampen, 22 april 1986

ûnderwerp:
oerheidswimpels

OAN

Adressearre

Eala,

Mei't de Fryske Rie foar Heraldyk ferskate fersiken ta it ûntwerpen fan in gemeente- of wetterskipswimpel dien binne, hat de Rie besletten om in útstel te meitsjen fan wimpels foar alle gemeenten en wetterskippen yn Fryslân, dat wy Jo as belanghawwende hjirby ta-stjoere.

foar de Fryske Rie foar Heraldyk,

(H. Bremer, skriuwer)

Herindeling Friese gemeenten.

Binnen de vroegere vier kwartieren van Friesland, te weten Oostergo, Westergo, Zevenwouden en Steden, had bij Wet van 6 juli 1983, Stb. 325, een gemeentelijke herindeling plaats, welke per 1 januari 1984 een feit werd. Naast enkele gemeentelijke grenswijzigingen, zoals de toevoeging in Het Bildt met het dorp Minnertsga ten koste van Barradeel, en elders, werd binnen deze provincie een 21-tal gemeenten opgeheven en een achttal nieuwe gevormd. Van de bekende elf steden van Friesland verloor zelfs een zevental de gemeentelijke zelfstandigheid. Dit waren Dokkum, Franeker, Hindelcopen, Sloten, Stavoren, Workum en IJlst. Bestuurlijk werden zij als het ware weer opgenomen in hun uit de middeleeuwen daterende grietenijen, zoals Dongeradeel, Franekeradeel, Gaasterland, Nijefurd (voor kort Oldeferd) en Wymbritseradeel. Uit (delen van de gouwen, grietenijen, met gemiddeld een twintigtal dorpen) hadden deze steden zich o.m. via stadsrechten vrijgemaakt, en waren gezamenlijk als eenheid in het „Elf-stedenkwartier“ naast de gouwen tot vierde „go“ verheven¹.

Op het grensgebied van Oostergo en Zevenwouden, langs het riviertje de Boorn, vond thans een gemeentelijke herindeling plaats van de drie grietenijen Idaarderadeel, Rauwerderhem en Utingeradeel, samengevoegd tot Boornsterhem, waarin de vlecke Grouw als bestuurshoofdplaats werd aangewezen. In noordelijk Oostergo werden de stad Dokkum en Oostdongeradeel en Westdongeradeel gevormd tot Dongeradeel met als hoofdstad Dokkum, in de middeleeuwen „Dockingaheim“. In noordelijk Westergo werden de stad Franeker en de grietenijen Barradeel en Franekeradeel samengevoegd in de nieuwe gemeente Franekeradeel — het vroeger „Froonacker“ — met als bestuurshoofdplaats Franeker. In midden Westergo werden de beide grietenijgemeenten Baarderadeel en Hennaarderadeel samengevoegd tot Littenseradeel met als hoofddorp Wommels, terwijl de stad IJlst en de grietenijgemeente Wymbritseradeel werden samengevoegd tot de nieuwe gemeente Wymbritseradeel met als bestuurscentrum de stad IJlst. In zuidelijk Westergo, bekend als Sudergo (het vroegere graafschap Staveren), werden de grietenij Hemelumer Oldeferd en de drie historische steden Hindeloopen, Stavoren en Workum samengevoegd in de nieuwe gemeente Nijefurd met als hoofdplaats de stad Workum. Het woord phaert of ferd betekent vrede of rechtsgebied. In Zevenwouden werd de historische stad Sloten ingevoegd bij de grietenij Gaasterland met als hoofdplaats Balk en werden de beide grietenijen Doniawerstal en Haskerland samengevoegd tot Scharsterland, waarin als bestuursplaats werd aangewezen de vlecke Joure. Voor deze acht nieuwe gemeenten vroeg men wapens en vlaggen te ontwerpen.

Friesland heeft als enig gewest het voorrecht een apart college in de heraldiek rijk te zijn, te weten de „Fryske Rie foar Heraldyk“². Deze Raad voor de Vlaggen- en Wapenkunde in Friesland — gemakshalve hierna aan te duiden met F.R.f.H. — had, in nauw contact met en mede gesteund door de gewaardeerde adviezen van de Hoge Raad van Adel als taak om, nog vóór dat de gemeentelijke herindeling een feit werd, mede op veler verzoek uit de 21 gemeentebesturen, een plan gereed te hebben voor alle acht nieuwe gemeentewapens. Het werd dus een unicum in den lande, dat voordat de nieuwe

gemeenteraden geïnstalleerd waren, deze als een van de eerste agendapunten hun wapenvoorstel aangedragen kregen. Op 7 november 1983 hadden zelfs de drie gemeenten Dokkum en Oost- en Westdongeradeel eendrachtig het verzoek tot wapenverlening aan H.M. de Koningin gezonden voor de nieuwe gemeente Dongeradeel, hetgeen resulteerde in het K.B. van 25 januari 1984, no. 18.

Een ander unicum in deze was andermaal de erkenning en bevestiging van de voor noord-Nederland historische grietenijkroon van drie bladeren en tweemaal drie parels met in de hoofdband drie rode ruitvormige stenen en twee groene ovale stenen. Dit was de kroon van en voor de Friese grietmannen en hun grietenijen, en de Groningse redgers en de Drentse edele-etten, zoals deze kroon reeds bij K.B. van 26 nov. 1964, no. 24³ voor Hemelumer Oldeferd en bij K.B. van 1 november 1975, no. 7⁴ voor Wymbritseradeel werd vastgesteld. Op alle acht nieuwe gemeentewapenschilden kwam wederom deze oorspronkelijke grietenijkroon, omdat deze gemeenten historisch, ook in hun namen, een afspiegeling waren van de oude grietenijen. Ook hierin — naast de wapenfiguren — werden zowel het K.B. van 23 april 1919, S.181, en de Beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 okt. 1977 geheel gevolgd.

Anders was het gesteld met het „Elf-stedenkwartier“. De wapens van de elf steden werden omstreeks 1818 met een zestal modellen kronen versierd. De enig juiste was en is nog de keizerskroon van Bolsward. De andere tien steden kregen op hun wapenschild een kroon met vijf fleurons of moerbeibladeren voor Dokkum, Workum en IJlst; een kroon met drie moerbeibladeren en twee drievoudige paretrossen (grietenij) voor Harlingen en Hindeloopen; een kroon met drie moerbeibladeren en twee parels (vlecke) voor Franeker, Sneek en Stavoren; een kroon met drie moerbeibladeren en twee klaverbladeren voor Leeuwarden; de stad Sloten werd kroonloos. De grietenij Achtkarspelen kreeg toen zelfs een kroon met uitsluitend negen parels.

Verheugend is het, dat thans een tendens waarneembaar is om t.g.t. enige regel hierin te bewerkstelligen; dit zal de waarde van dit belangrijke facet van onze Nederlandse heraldiek verhogen.

Volgen hier de nieuwe gemeentewapens met de nieuwe gemeentevlaggen.

A. B. DULL TOT BACKENHAGEN.

3. Id. 1965, 300.
4. Id. 1978, 100.

Het wapen van de nieuwe gemeente Dongeradeel.

Uit de wapens van de drie gemeenten Dokkum en Oost- en Westdongeradeel werd bijgaand nieuwe wapen samengesteld. De beide grietenijgemeenten Oost- en Westdongeradeel hebben in blauw een zilveren schuinbalk: Oostdongeradeel een linker-schuinbalk en Westdongeradeel een golvende rechterschuinbalk. De Fryske Rie foar Heraldyk wilde deze schuinbalk voor het nieuwe gemeentewapen zoveel mogelijk vermijden, omdat deze geheel gelijkt op die in het wapen van de gouw Westergo, waar deze grietenijgemeenten niets mee te maken hebben, aangezien ze in Oostergo liggen. Een oplossing was om ze samen te stellen tot een golvende keper, die de bovenschieldrand raakt, daarmee tevens de in dit landschap met een scherpe hoek uit Dokkum lopende rivieren de Peazens en de Ee symboliserende.

1. Zie de vier stenen bordes-leeuwen van de beroemde Kanselarij te Leeuwarden.
2. Ned. Leeuw 1965, 238—241.

Kopie:

FRYSKE RIE FOAR HERALDYK

(Raad voor de Wapenkunde in Friesland)

YNSTELD TROCH DE FRYSKE AKADEMY, LJOUWERT

Skriuwerskip:
Drs J. Visser
Kwartelstrjitte 47
Tel. (05100)127129

Aans Gemeente Boarnsterhim! (zie Ned. Reus 1985)

Ljouwert, 4 november 1983.
Leeuwarden

AAN

de Gemeentebesturen van Idaarderadeel, Rauwerderhem en Utingeradeel

LECTORI SALUTEM!

Naar aanleiding van ons bezoek op uitnodiging aan de Heer Burgemeester van Idaarderadeel ten Gemeentehuize Grouw op dinsdagmorgen, 1 november 1983, hebben wij de eer UEA bij deze aan te bieden de alternatieve ontwerpen, zoals deze namens U ons aldaar werden gevraagd.

Voor nadere gegevens mogen wij U verwijzen naar de bij de tekeningen gevoegde toelichting.

Hopende, dat U uit een en ander Uw uiteindelijke keuze kunt maken, - e.e.a. verwijzende naar de brieven met bijlagen van de Hoge Raad van Adel van 9 aug.1983 en van de Fryske Rie foar Heraldyk van 3 aug.1983 -, tekenen wij, in afwachting, met vriendelijke groeten en hoogachting,

DE FRYSKE RIE FOAR HERALDYK;

namens deze, de deputatie,

[Handwritten signature], voorzitter;

[Handwritten signature], vice-voorz.